Քրիստոնյա Հայաստան

2002, ՄԱՐՏ Բ, ԹԻՎ 6 (122)

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ,
ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՔՐԻՍՏՈՍ ՅԱՐԵԱՒ Ի ՄԵՌԵԼՈՑ. ՕՐՀՆԵԱԼ Է ՅԱՐՈՒԹԻՒՆՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՊԱՏԳԱՄԸ ՍՈՒՐԲ ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ ՏՈՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

(Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, 2002 թ. մարտի 31)

> *«Եւ ուր երթամն` գիտիցէք, եւ զճանապարհն գիտիցէք:...Ես եմ ճանապարհն եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք»:*
>
> Յովհ. 14. 4-6

Սիրելի ժողովուրդ հայոց.

Հարության ողջունաբեր առավոտ է: «Երկիրը լցվել է Տիրոջ ողորմությամբ» (Սղ. 118. 64): Հարության ու կյանքի հաղթության հավատով, հույսով ու լավատեսությամբ են համակված մեր հոգիները` հաղորդ «Ես եմ ճանապարհը եւ ճշմարտությունը եւ կյանքը» (Յովհ. 14. 4-6) Բանին Կենաց Աստվածհայտնության խորհրդին:

Քրիստոսի սքանչելագործ Հարության խորհրդով մենք ապրում ենք այն մխիթարությունը, որ Աստված չթողեց Իր արարածներին մեղքի հետ միայնակ, կորուստյան ճանապարհին, այլ շարունակ հայտնվեց մարդկությանը նահապետների եւ մարգարեների միջոցով, իսկ ի լրումն ժամանակի մարմին առավ ու բնակվեց մարդկանց մեջ:

Մեկ այլ աշխարհի` խաղաղ ու եղբայրասեր, Աստծո հետ հաշտ` փրկված աշխարհի սերը մարդկանց հոգիներում սերմանելու առաքելությամբ եկավ Քրիստոս, եկավ խաչի վրա անարատ Իր արյան հեղմամբ մեղքն ու մահը խորտակելու հանձնառությամբ: «Սիրեց յուրայիններին, ...իսպառ սիրեց նրանց» (Յովհ. 13.1),- ասում է առաքյալը: Փրկչի իսպառ այդ սիրով գծվել է Գողգոթայի խաչելության ուղին եւ փայլատակել է Հարության Լույսը` իբրեւ սիրո ու բարու հաղթության ճշմարտություն, իբրեւ քավություն ու ներում, իբրեւ հաշտություն:

Այսօր մենք` ում նույնպես իսպառ սիրեց Քրիստոս, կանգնած ենք թափուր գերեզմանի առջեւ, որի դռնից քարը մեզ համար մի կողմ է գլորված: Գերեզմանից անդին մահվան ստվերից զերծ ճանապարհն է, եւ Հարուցյալ Քրիստոս ձայնում է մեզ. «Եվ թե ուր եմ գնում, այդ գիտեք, գիտեք եւ ճանապարհը: ...Ես եմ ճանապարհը եւ ճշմարտությունը եւ կյանքը» (Յովհ. 14. 4-6):

Սիրելի բարեպաշտ հավատացյալներ.

Աստծո Միածին Որդու փրկագործական առաքելությամբ շնորհն ունենք ճշմարտությունը ճանաչելու, գտնելու կյանքի իմաստն ու նպատակը, երջանկության ճանապարհը: Ճշմարտությունը եւ կյանքը մեր հոգիներից պիտի բխեն: Քրիստոսին սիրող հոգիներից, որ հավատում են Նրա խոսքին` Սուրբ Ավետարանին, վստահում Նրա Հարությանը ու Նրա աստվածային ներկայությանը մեր մեջ, կյանքի հավիտենությանը, քրիստոնեական բարոյական արժեքների կենսահաստատ ուժին: Մեր ամեն խոսք եւ գործ կամ վաճառում է ճշմարտությունը, կամ հաստատում այն: Կամ խոցում է դիմացինի սիրտը, կամ ամոքում ու մխիթարում, կամ ավերում է, կամ կառուցում, կամ խավար է ծնում, կամ լույս: Չլինենք ճշմարտության վաճառողներ այն զինվորների պես, որ կաշառվեցին ու սուտ վկայություն տվեցին, թե աշակերտներն են տարել Հիսուսի մարմինը, այլ անկաշառ հոգով, արդար սրտով եւ Հարության անխառն հավատով մեր եկեղեցու խորաններում հաղորդվենք Աստծո Միածին Որդու կենդանարար մարմնին ու արյանը: Ով ճանաչել է ճշմարտությունը, խավարը չի ցանկա: Ով քայլել է ճշմարտության ճանապարհով, խավարում չի դեգերի: Մեր ճանապարհը Հայոց Մի, Առաքելական Սուրբ եկեղեցին է` Հարուցյալ Քրիստոսի քարոզող, Հարության հավատի մեջ, Հարության ճանապարհին մեզ հաստատող ու պայծառացնող:

Սիրելի ժողովուրդ հայոց, հարության նոր արշալույս է բացված ի Հայաստան, Արցախ եւ ի Սփյուռս` ներշնչում նոր կյանքի սպասումով` առաքինությամբ շենշող, ապահով, բարօր ու երջանիկ կյանքի: Երբ հարության նոր առավոտ է հայ իրականության մեջ, չերկնչենք մեր Հայրենիքում իրավունք եւ օրինականություն պաշտպանելու, արդարություն եւ ճշմարտություն հաստատելու: Դառնանք դեպի Հարության անստվեր լույսը, բացենք մեր հոգին մեզ նորոգող ու փրկող Հարուցյալ Քրիստոսի առջեւ: Երբ հարության նոր առավոտ է, ինչպե՞ս լռությամբ անցնենք կեղծիքի կողքով եւ մեր անտարբերությամբ ու անփութությամբ թույլ տանք, որ մեր կյանքը դառնա կեղծ արժեքների ու գաղափարների, անօրեն գործարքների վաճառատեղի: Քրիստոնեական բարոյականի վերածնունդը այսօր համազգային խնդիր է եւ յուրաքանչյուրիս մտահոգության առարկա, քանզի առանց սիրո, առանց ազնվության, արդարամտության ու օրինավորության միայն կարճատեւ կարող են լինել բոլոր ձեռքբերումներն ու հաջողությունները, տնտեսությունը` զուրկ ազատ ու ներդաշնակ զարգացումից, գիտությունը` հեռու կյանքի առաջընթացին ծառայելու իր կոչումից, արվեստը` անհոգի ու միայն նմանակող:

Շարունակությունը` էջ 2

ՄԱՄԼՈ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ավագ շաբաթը Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում

Սբ. Հարության տոնին նախորդող շաբաթը կոչվում է Ավագ շաբաթ, որի յուրաքանչյուր օրը խորհրդանշում է Քրիստոսի երկրային կյանքի վերջին շաբաթվա ընթացքում տեղի ունեցած առանձին դեպքեր:

Ավագ շաբաթվա հիմնական արարողություններն սկսվում են Ավագ հինգշաբթի, որը խորհրդանշում է Հիսուս Քրիստոսի վերջին ընթրիքը, հաղորդության խորհրդի հաստատումը, Փրկչի կողմից Իր աշակերտների ոտքերի լվանալը` Ոտնլվան:

Մարտի 28-ին` Ավագ հինգշաբթի առավոտյան, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի Մայր տաճարում` ի հիշատակ Հիսուս Քրիստոսի վերջին ընթրիքի եւ հաղորդության խորհրդի հաստատման, մատուցվեց Սբ. Պատարագ: Սրբազան արարողության ընթացքում հաղորդություն ստացան բազմաթիվ հավատացյալներ: Պատարագիչն էր Տ. Արտակ վարդապետ Տիգրանյանը:

Հետմիջօրեին, ձեռամբ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ կաթողիկոսի, կատարվեց Ոտնլվայի արարողությունը:

Սուրբգրային ընթերցումներից հետո Վեհափառ Հայրապետը խաչով ու Ավետարանով օրհնեց ջուրը եւ յուղը: Ապա ծնկի գալով լվացավ ու յուղով օծեց 12 դպիրների ոտքերը: Արարողությունն ավարտվեց ավետարանական ընթերցմամբ, որով մեկ անգամ եւս հիշատակվում էր Հիսուսի ձեռքով Իր աշակերտների ոտնլվան:

Արարողությունից հետո հավատացյալներին բաժանվեց օրհնված յուղ: Ըստ սովորույթի` հավատացյալներն այն գործածում են հիվանդությունների ժամանակ եւ կամ խառնում են տանն ունեցած յուղին:

Ապա` ժամը 19:30-ից մինչեւ ուշ գիշեր, կատարվեց Խավարման կարգ` ի հիշատակ Հիսուս Քրիստոսի մատնության եւ չարչարանքների:

Ավագ ուրբաթը Հիսուս Քրիստոսի չարչարանաց, խաչելության, մահվան ու թաղման հիշատակության օրն է: Այդ օրը` մարտի 29-ին ժամը 12:00-ին, տեղի ունեցավ Խաչելության կարգ, իսկ ժամը 17:00-ին Վեհափառ Հայրապետի հանդիսապետությամբ կատարվեց կարգ Թաղման, որի ընթացքում Հիսուս Քրիստոսի խորհրդանշական գերեզմանը հանդիսավոր թափորով պտտեցվեց Մայր տաճարի շուրջ:

Ավագ շաբաթ` մարտի 30-ի երեկոյան ժամերգությունից հետո, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հանդիսապետությամբ մատուցվեց ճրագալույցի Սբ. Պատարագ, որի ընթացքում Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում բազմաթիվ հավատացյալներ հաղորդ դարձան Սբ. Հարության ավետիսին:

Սբ. Պատարագից հետո Ամենայն Հայոց Հայրապետի հանդիսապետությամբ կատարվեց Նախատոնակ, որի ավարտին վեհարանում կատարվեց տնօրհնեքի արարողություն:

Հայ Առաքելական եկեղեցում երեկոյան պատարագ է մատուցվում միայն տարվա մեջ երկու անգամ` Սուրբ Ծննդյան եւ Սուրբ Հարության տոների նախօրեին: Ավանդույթի համաձայն` ճրագալույցի պատարագից հետո հավատացյալ ժողովուրդը եկեղեցուց վառվող մոմեր է տանում իր տուն` իբրեւ Հիսուս Քրիստոսի` կենսատու Լույսի խորհրդանիշ:

Պատարագիչն էր Տ. Եզնիկ եպս. Պետրոսյանը:

Շարունակությունը` էջ 2

Ավագ շաբաթը Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում

Սկիզբը՝ էջ 1

Կիրակի, մարտի 31-ին, Հայաստանյայց Առաքելական Սբ. եկեղեցին տոնեց մեր Տեր եւ Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի Հարության հրաշափառ տոնը՝ Սուրբ Զատիկը:

Առավոտյան Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը «Հրաշափառ»-ով եւ մեծահանդես թափորի ուղեկցությամբ ուղղվեց դեպի Մայր տաճար՝ մատուցելու զատկական Սբ. Պատարագ եւ Հիսուսի Հարության ավետիսով հայրապետական պատգամը հղելու համայն հայությանը:

Վեհափառ Հայրապետը Հարության խորհրդով իր ողջույնը, օրհնությունն ու շնորհավորանքը հղեց Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու նվիրապետական Աթոռների գահակալներին, ողջ հոգեւոր դասին, Հայաստանի Հանրապետության ավագանուն եւ համայն հայությանը:

Պատարագի սրբազան արարողությանը ներկա էին ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության նախագահ Արկադի Ղուկասյանը, Ազգային ժողովի նախագահ Արմեն Խաչատրյանը, ՀՀ վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանը, Ազգային ժողովի պատգամավորներ, նախարարներ, Հայաստանում հավատարմագրված դիվանագետներ, Հայաստանում գործող միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ, Հոգեւոր գերագույն խորհրդի անդամներ, արվեստի եւ մշակույթի գործիչներ, բազմաթիվ հավատացյալներ:

Սուրբ Պատարագի ավարտին վեհարանի հանդիսությունների սրահում տեղի ունեցավ պաշտոնական ընդունելություն, որի ընթացքում Վեհափառ Հայրապետն ամենքին վերստին տվեց Քրիստոսի Հրաշափառ Հարության ավետիսը:

Երկուշաբթի՝ ապրիլի 1-ին, ըստ Հայ Առաքելական եկեղեցու տոնակարգի, ննջեցյալների հիշատակության օր էր՝ մեռելոց:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՊԱՏԳԱՄԸ ՍՈՒՐԲ ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ ՏՈՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

(Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, 2002 թ. մարտի 31)

Սկիզբը՝ էջ 1

Առանց Փրկչի ոչինչ հարատեւ ու երջանկաբեր չենք կարող ստեղծել: Քրիստոս է ճանապարհը, «աղբյուր կենաց եւ բաշխող շնորհաց». «...ով Ինձ հավատում է, ինքն էլ կանի այն գործերը, որ ես եմ անում» (Հովհ. 14.12),- ասում է Տերը: Լավը լավ կոչող, վատը՝ վատ, բարին չարից տարբերող գործերն են դրանք, տեսիլքով ներշնչուն արության գործերը, հաղթանակող, հրաշածին, անհնարինը հնարավոր դարձնող ու հարությամբ շնչող գործերը:

Փրկչի ուղենշած, Նրա արյամբ հարթված, Նրա սիրով ծաղկուն հարության ճանապարհով պիտի վերածնվի Հայաստանը, ճշմարտությամբ պիտի զորեղ լինի, լեցուն կյանքով ու երջանկությամբ, երկիր դրախտավայր՝ աշխարհասփյուռ ողջ հայության համար ոչ միայն պատմական Հայրենիք, այլ տուն հայրական, որ հավաքում է մեզ տապանակիր Արարատի շուրջ, Միածնակառույց Սուրբ Էջմիածնի հովանու ներքո:

Աշխարհի բոլոր կողմերում Հարության հավատով արձագանքենք «Հայաստան-Սփյուռք» միաբանության նոր ուխտի հրավերին եւ Տիրոջով ուրախ, Տիրոջով վստահ ու քաջեռանդ՝ ձեռնամուխ լինենք հայոց անկախ պետականության՝ մեր նոր կյանքի կառուցմանը: Նոր լույսեր վառենք ազգային միության մեր Սուրբ Տաճարում, վստահենք մեր զորությանը Քրիստոսով, սիրենք մեր միաբանությունը՝ ամբողջ, պայծառ պահելով Առաքելական մեր Սուրբ եկեղեցին, ուր բնակվում է Աստված Իր օրհնությամբ, հարություն ճառագող Իր ճշմարիտ զորությամբ, որը զարթոնքով է լցրել հայ կյանքի անդաստաններն ամենուր՝ նոր կենսավիշ հաղորդելով կյանքի հաղթության հավատով ապրող ու արարող Արցախին եւ Հայոց Սփյուռքին:

Ապրենք Քրիստոսով, եւ մեր կյանքը միշտ կլինի հարության ողջունաբեր առավոտ:

Ամենայն Հայոց Միածնաէջ Մայր Աթոռից «յարեաւ Քրիստոս» մեծասքանչ ավետիսն ենք հղում եւ եղբայրական Մեր ջերմ ողջույնը բերում Առաքելական մեր եկեղեցու Նվիրապետության Աթոռների շնորհազարդ գահակալներին՝ Մեծի Տանն Կիլիկիո Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Արամ Ա Կաթողիկոսին, Երուսաղեմի Հայոց Ամենապատիվ Պատրիարք Տ. Թորգոմ Արքեպիսկոպոս Մանուկյանին, Կոստանդնուպոլսո Հայոց Ամենապատիվ Պատրիարք Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Մութաֆյանին:

Հարության բարի ավետիսով Հայրապետական Մեր օրհնությունն ենք բերում ուխտապահ ու նվիրյալ ողջ հոգեւոր դասին եւ հավատավոր համայն մեր ժողովրդին ի Հայաստան, Արցախ եւ ի Սփյուռս:

Հարության օրհներգությունը Մեր շուրթերին, ողջունում ենք հայոց պետական ավագանուն՝ գլխավորությամբ ՀՀ Նախագահ Տիար Ռոբերտ Քոչարյանի եւ Հայաստանում հավատարմագրված դիվանագիտական առաքելությունների ղեկավարներին ու ներկայացուցիչներին:

Ի Քրիստոս սիրո եղբայրական Մեր ողջույնն ենք հղում քույր եկեղեցիների հոգեւոր պետերին եւ Հարուցյալ Փրկչի առատաբաշխ շնորհները հայցում Քրիստոսի հավատավոր հոտին, համայն աշխարհին: Քրիստոս հարյավ: Քրիստոսով հարուցյալ ու նորոգ են մարդն ու տիեզերքը: Չկա մահ՝ «Նա ամեն ինչ հաստատել է լինելու համար, եւ աշխարհի գործերը փրկության համար են» (Իմաստ. Սղ. 1.14):

Քրիստոսի Հարությամբ բացվել է կյանքի ճանապարհը: Մերն է ընտրությունը նոր այգաբացին մարդկության երրորդ հազարամյակի եւ հայոց նորանկախ պետականության. «Եվ թե ուր եմ գնում, այդ գիտեք, գիտեք եւ ճանապարհը»...

Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց,
Մեզ, ձեզ մեծ աւետիս:

Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց նոր պապական նվիրակին

Մարտի 19-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց անդրկովկասյան երկրներում նոր պապական նվիրակ՝ եպիսկոպոս Կլաուդիո Գուջերոտտիին՝ հայր Զալուսկու ուղեկցությամբ (նստավայրը՝ Թբիլիսի):

Նորին Սրբությունը ողջունեց եպիսկոպոս Գուջերոտտիի նոր նշանակումը եւ ուրախություն հայտնեց, որ պապական նվիրակը քաջածանոթ է հայ ժողովրդի պատմությանը, մշակույթին եւ նրա ներկա կյանքին: Վեհափառ Հայրապետը, անդրադառնալով Հովհաննես Պողոս Երկրորդ պապի՝ 1700-ամյակի առիթով Հայաստան կատարած այցին, իր գոհունակությունը հայտնեց երկու եկեղեցիների միջեւ առկա եղբայրական հարաբերությունների եւ համագործակցության համար:

Պապական նվիրակը, Վեհափառ Հայրապետին փոխանցելով Հովհաննես Պողոս Երկրորդ պապի ողջույնները, շնորհակալություն հայտնեց ընդունելության համար եւ վստահեցրեց, որ պիտի աշխատի ըստ ամենայնի իր նպաստը բերել Հայ եւ Կաթոլիկ եկեղեցիների էկումենիկ կապերի առավել սերտացմանը եւ համագործակցության զորացմանը՝ ի մասնավորի կրթական եւ սոցիալական ասպարեզներում:

Վեհափառ Հայրապետն իր բարեմաղթանքները հղեց Հռոմի Սրբազան Քահանայապետին եւ հաջողություններ մաղթեց նորանշանակ պապական նվիրակին իր առաքելության մեջ:

Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Աստվածաշնչյան ընկերության՝ Մերձավոր Արեւելքի եւ Եվրոպայի բաժնի գլխավոր քարտուղարին

Մարտի 20-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Աստվածաշնչյան ընկերության՝ Մերձավոր Արեւելքի եւ Եվրոպայի բաժնի գլխավոր քարտուղար դոկտ. Միլեր Միլոյին:

Նորին Սրբությունը, ողջունելով դոկտ. Միլոյի անդրանիկ այցը Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածին, բարձր գնահատեց Աստվածաշնչյան ընկերության գործունեությունը:

Իր հերթին դոկտ. Միլոյը, անդրադառնալով 1990 թ. ի վեր ընկերության գործունեությանը Հայաստանում, առանձնապես կարեւոր նկատեց Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի հետ համագործակցությունը: Վերջինիս վկայությունն է այն, որ դեռեւս անցած տարվանից Ամենայն Հայոց Հայրապետի հանձնարարությամբ Հայաստանի Աստվածաշնչյան ընկերությունը հանձն է առել Սբ. Գրքի արեւելահայերեն հրատարակության վերանայման եւ հրապարակման աշխատանքները:

Հանդիպման ընթացքում մտահոգություն հայտնվեց քրիստոնեական տարբեր աղանդների կողմից իրենց քարոզչությանը հարմարեցված, աղավաղված տարբերակով Աստվածաշնչի հրատարակման եւ տարածման առնչությամբ, ինչը շփոթ ու թյուրըմբռնում է առաջացնում ժողովրդի մոտ:

Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Ջոել Բուտրոյին

Մարտի 21-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Հայաստանում ՄԱԿ-ի նորանշանակ կոորդինատոր, ՄԱ Զարգացման ծրագրի մշտական ներկայացուցիչ Ջոել Բուտրոյին:

Հանդիպման ընթացքում խոսվեց Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի եւ ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակի միջեւ հնարավոր համագործակցության շուրջ՝ մասնավորապես կարիքավորներին օգնություն տրամադրելու, ինչպես նաեւ չքավորության կրճատմանն ուղղված աշխատանքներում: Ողջունելով վերջինիս վերաբերյալ պրն. Բուտրոյի առաջարկը՝ Նորին Սրբությունը համառոտակի ներկայացրեց Մայր Աթոռի կողմից իրականացվող սոցիալական այն ծրագրերը, որտեղ կարող են ուրվագծվել համագործակցության եզրեր:

Հանդիպման ավարտին Վեհափառ Հայրապետը Աստծո զորակցությունը մաղթեց պրն. Բուտրոյին իր նոր առաքելության մեջ՝ բարձր գնահատելով կազմակերպության ներդրումը Հայաստանի առաջընթացի ու ժողովրդավարական կառույցների ամրապնդման գործում:

Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց ՌԴ ներքին գործերի նախարար Բորիս Գրիզլովի գլխավորած պատվիրակությանը

Մարտի 22-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Ռուսաստանի Դաշնության ներքին գործերի նախարար Բորիս Գրիզլովի գլխավորած պատվիրակությանը՝ ՀՀ ՆԳ նախարար Հայկ Հարությունյանի ուղեկցությամբ:

Հանդիպման ընթացքում ՀՀ եւ ՌԴ նախարարները Վեհափառ Հայրապետին ներկայացրեցին երկու երկրների իրավապահ մարմինների փոխգործակցությունը՝ գոհունակությամբ նշելով վերջինիս արդյունավետության մասին:

Նորին Սրբությունն ուրախություն հայտնեց, որ իրավապահ մարմինների համագործակցությունը գալիս է հաստատելու այն իրողությունը, որ դարերի փորձություն կրած հայ եւ ռուս ժողովուրդների բարեկամությունը շարունակվում է զարգանալ նույն եղբայրության եւ փոխհասկացողության ոգով: Ինչպես նշեց Վեհափառ Հայրապետը, այդ ոգին առկա է նաեւ Հայ եկեղեցում, որի հայրապետները եւս դարեր շարունակ նպաստել են երկու ժողովուրդների բարեկամության կերտմանը:

Հանդիպմանը ներկա էին Հայաստանում ՌԴ դեսպան Անատոլի Դրյուկովը եւ Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի միջեկեղեցական բաժնի պատասխանատու Տ. Եզնիկ եպս. Պետրոսյանը:

Ծաղկազարդի տոնին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում եւ Երեւանի Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցում Գարեգին Բ կաթողիկոսն իր օրհնությունը տվեց մանուկներին

Կիրակի՝ մարտի 24-ին, Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին նշեց Ծաղկազարդի տոնը, որը խորհրդանշում է Հիսուս Քրիստոսի հանդիսավոր մուտքը Երուսաղեմ:

Արդեն մի քանի տարի է, ինչ Ծաղկազարդի օրը Հայաստանյայց եկեղեցիներում կատարվում է մանուկների օրհնություն: Այս առիթով Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն առավոտյան ժամերգությունից եւ անդաստանի արարողությունից հետո իր օրհնությունը տվեց մանուկներին: Ծաղկազարդի տոնին Նորին Սրբությունն այցելեց նաեւ Երեւանի Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցի, ուր սբ. պատարագից հետո հայրապետական օրհնություն ստացան բազմաթիվ մանուկներ:

Շարունակությունը՝ էջ 3

Սկիզբը՝ էջ 2

Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց ԱՄՆ սենատոր Ջեֆ Սմոքին

Մարտի 24-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց ԱՄՆ սենատոր Ջեֆ Սմոքին՝ Արեւմտյան ԱՄՆ-ի Հայ դատի հանձնախմբի անդամների ուղեկցությամբ:

Կալիֆոռնիայի նահանգը, որի սենատի անդամն է Ջեֆ Սմոքը, ամենահայաշատն է ԱՄՆ-ում:

Նորին Սրբությունը, ողջունելով սենատորին, բարձր գնահատեց նրա ջանքերը նահանգային օրենսդիր մարմնում հայոց մեծ եղեռնի խնդիրը բարձրացնելու եւ պաշտպանելու համար: Վեհափառ Հայրապետն անդրադարձավ նաեւ Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի 1700-ամյա պատմությանը, Հայ եկեղեցու ներկա կյանքին:

Սենատոր Ջեֆ Սմոքը շնորհակալություն հայտնեց ընդունելության համար եւ հավաստիացրեց, որ շարունակելու է իր գործունեությամբ նպաստել երկու երկրների կապերի սերտացմանն ու ամրապնդմանը:

Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն այցելեց Աբովյանի կանանց եւ անչափահասների կալանավայր

Մարտի 27-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն այցելեց «Աբովյան» քրեակատարողական հիմնարկ՝ Աբովյանի կանանց եւ անչափահասների կալանավայր, Մեծ պահոց շրջանում Քրիստոսի հարության խորհրդով մխիթարություն բերելու ազատազրկման մեջ գտնվող կանանց եւ անչափահասներին:

Այցի ընթացքում քրեակատարողական վարչության պետ Ս. Հովհաննիսյանը եւ կալանավայրի պետ Յ. Ջամալյանը

Նորին Սրբությանը ներկայացրեցին կալանավայրի խնդիրներն ու առօրյան, որից հետո Վեհափառ Հայրապետը հանդիպում ունեցավ ազատազրկվածների հետ եւ իր պատգամն ուղղեց նրանց:

«Աստված ամենուր մեզ հետ է, Աստված հավասարապես սիրում է ամենքիս, եւ դեպի Աստված դարձի ճանապարհը բոլորիս առջեւ բաց է: Պարզապես պետք է կարողանանք ինքներս մեր մեջ գտնել արիությունը այդ ճանապարհը տեսնելու, տեսնելու մեր կյանքի մեջ Լույսը եւ առաջնորդվելու դեպի այդ Լույսը՝ թողնելով մեր հետեւում ե՛ւ խավար, ե՛ւ բոլոր տեսակի այն մտածումներն ու զգացումները, որոնք հեռացնում են մեզ Աստծուց»,- ասաց Նորին Սրբությունը:

Վեհափառ Հայրապետը նշեց, որ Հայ եկեղեցին մշտապես հիշում է իր բոլոր զավակներին՝ հայցելով Տիրոջ օգնականությունը, սերը եւ ողորմությունը, որպեսզի ամենքին առաջնորդի կյանքի շիտակ ճանապարհով:

Հանդիպման ավարտին ազատազրկվածները ներկայացրեցին գեղարվեստական հայտագիր, ապա Նորին Սրբությունն առանձին զրույց ունեցավ նրանց հետ:

Վեհափառ Հայրապետին ուղեկցում էին Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Նավասարդ եպս. Կճոյանը եւ ՀՀ զինված ուժերի հոգեւոր տեսուչ Տ. Արշեն աբեղա Սանոսյանը:

Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Հայաստանում Հունաստանի դեսպանին

Մարտի 29-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Հայաստանում Հունաստանի Հանրապետության նորանշանակ դեսպան Անտոնիոս Վլավիանոսին եւ իր ողջույնն ու բարեմաղթանքը հայտնեց նրան՝ Հայաստանում դիվանագիտական առաքելություն սկսելու առիթով:

Զրույցի ընթացքում Վեհափառ Հայրապետն ուրախություն հայտնեց, որ Հայաստան-Հունաստան պատմական կապերն արդի ժամանակներում ամրապնդվում են ջերմ համագործակցությամբ: Այս առիթով Նորին Սրբությունը վստահություն հայտնեց, որ նորանշանակ դեսպանը, ինչպես իր նախորդը, մեծապես նպաստելու է երկու երկրների եւ ժողովուրդների հարաբերությունների առավել զարգացմանը:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը դատապարտում է «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի՝ մտացածին վերագրումներով, սխալ հայտարարություններով ու մեկնաբանություններով շարադրված «Էջմիածինն ընդդեմ «Նոյյան տապանի» հրապարակումը («Հայկական ժամանակ», 27. 03. 2002 թ.):

Մայր Աթոռս հորդորում է սեփական շահերը պաշտպանել՝ չշահարկելով Սուրբ Էջմիածնի եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետի անունը:

ԴԻՎԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

ՈՏՆԼՎԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Քարոզ՝ ըստ սբ. Գրիգոր Տաթեւացու

Մեծ եւ ծածուկ խորհուրդ է հայտնվում մեզ այսօր, քանզի մարդացած Բանը՝ Աստվածը, կամովի խոնարհվում է դեպի չարչարանքները. Օրհնությունն անեծք է ընդունում, եւ Կյանքը մահ է ճաշակում: Նա, Ով բոլորի պաշտելին էր, ծառայեց ու սպասավորեց մարդկանց, ինչպես այսօր ծնկի գալով լվացավ Իր աշակերտների ոտքերը:

Եվ իմանալու համար, թե ինչ պատճառ կամ խորհուրդ ունի նրանց ոտքերը լվանալը, պետք է մտովի ընթանալ դեպի աշխարհի արարչության սկիզբը եւ ըստ կարգի բացահայտել իրողությունը: Նախ՝ արարչագործության հինգերորդ օրը, որ հինգշաբթին է, Աստված ջրերից ձկներ գոյացրեց, իսկ օդում թռչուններ ստեղծեց: Եվ այս՝ Ավագ հինգշաբթի օրն Աստված լվացավ աշակերտների ոտքերը եւ թեթեւացրեց նրանց՝ երկինք թռչելու համար, որպեսզի իմանան, որ մի եւ նույն Աստվածն է, որ հինգշաբթի օրն ստեղծեց թռչուններին եւ այս՝ հինգշաբթում էլ Վերնատանը լվացավ աշակերտների ոտքերը:

Նախաստեղծները՝ Ադամն ու Եվան, ոտքերով ծառին մոտեցան ու կերան արգելված պտղից եւ մեղանչեցին Աստծո պատվիրանի դեմ, որի համար Տերը նրանց դատապարտեց՝ ասելով օձին. «Դու պիտի խայթես նրա գարշապարը» (Ծննդ. 3:15): Ահա այսօր Տերը լվացավ Իր աշակերտների ոտքերը՝ նրանց ազատելով նախաստեղծների դատապարտությունից: Նախածնողների մեղանչելուց հետո մարդկային ազգը, զանազան մեղքերի մեջ թաղվելով, ապականվեց, ինչպես գրված է. «Երկրի վրա ամեն էակ ապականեց իր ճանապարհը» (Ծննդ. 6:12): Դրա համար էլ Աստված ջրհեղեղով սրբեց աշխարհը, կործանեց մեղքն ու մեղավորներին, մնացին միայն Նոյն ու իր որդիները: Նոյն արդար էր եւ իր արդարությամբ սերմ ու սկիզբ եղավ աշխարհի համար: Այդ օրինակով այսօր մեր Տերը լվացավ աշակերտների ոտքերը եւ սրբեց նրանց մեղքից, որպեսզի նրանք իրենց սրբությամբ ծնող ու սկիզբ դառնան բոլոր հավատացյալների համար:

Նույն հինգշաբթի օրն էր, որ հավատքի հայր մեծ Աբրահամը միջօրեի տապին, իր վրանի դռան մոտ նստած, Մամբրեի կաղնու մոտ տեսավ մարդու կերպարանքով իրեն մոտեցող երեք հոգու՝ երկու հրեշտակների հետ Աստծուն այցելող: Հայր Աբրահամը լվացավ նրանց ոտքերը, նրանց հյուրասիրեց բաղարջ հացով, կաթով, կարագով, խորոված հորթով: Եվ ահա Հայր Աստված ուղարկեց Իր Որդուն, Որը մարմնացավ, Աբրահամի որդի դարձավ ու վճարեց պարտքը, այսինքն՝ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսն աշակերտների ոտքերը լվանալուց հետո նրանց բաշխեց Իր Սուրբ Մարմինն ու Արյունը: Այսօր Աբրահամի վրանի փոխարեն մեր աչքերի առջեւ Վերնատունն է, կաղնու փոխարեն՝ Սուրբ Խաչը, հորթի փոխարեն՝ Ինքը՝ Աստվածորդին՝ չարչարանքներով խորոված, բաղարջի փոխա-

րեն՝ Հաղորդության անթթխմոր հացը, կաթի փոխարեն Տիրոջ քավչարար Սուրբ Արյունը, եւ յուղի կամ կարագի փոխարեն՝ Սուրբ Հոգու օծման շնորհը:

Մովսես մարգարեն իր ժողովրդին Եգիպտոսից դուրս բերելիս պատռեց ծովը, նրանց անապատ հանեց, որտեղ եւ կերակրեց մանանայով: Այդպես եւ երկնային Վարդապետը, Իր աշակերտներին առանձնացնելով իսրայելացիներից, լվացավ նրանց ոտքերը եւ կերակրեց երկնային մանանայով: Նույն Մովսես մարգարեն անապատում ավազան պատրաստել տվեց, որպեսզի քահանաներն իրենց ոտքերն այնտեղ լվանալուց հետո մտնեն սրբության խորան: Նույն կերպ վարվեց նաեւ Սողոմոնը՝ տաճարի առաջ պղնձե ավազան դնելով: Եվ Քրիստոսն ավազան պատրաստեց ու լվացավ Նոր Ուխտի քահանայապետների՝ աշակերտների ոտքերը՝ Նոր Ուխտի քարոզիչներ լինելու եւ Աստծո Սուրբ Տաճարը՝ Նոր եկեղեցին մտնելու համար, որպեսզի ցույց տա, թե Հին եւ Նոր Ուխտի օրենքի Աստվածը մեկն է եւ նույնը:

Երբ Իսրայելի ժողովուրդը մտնում էր Քանան պարգեւների երկիրը, Նավեի որդի Հեսուն հրամայեց քահանաներին ոտքերն ընկղմել գետի մեջ ու այսպես գետի հոսանքի ուղղությունը փոխեց՝ ետ դարձնելով այն: Սա նշանակում է, որ մեր Փրկիչը՝ Քրիստոսը, աշակերտների ոտքերը ջրի մեջ ընկղմելուց եւ լվանալուց հետո հետ դարձրեց Ադամից եկող մեղքի հեղեղը եւ ապա Իր աշակերտներին հասցրեց պարգեւների երկիրը՝ Վերին Երուսաղեմ: Նախ ոտքերը լվացավ եւ հետո բաշխեց Իր Սուրբ Մարմինն ու Արյունը, որպեսզի մենք նախ մկրտվենք եւ ապա հաղորդվենք: Եվ ինչպես որ Տերն Ինքը նախ մկրտվեց, հետո բարձրացավ խաչի վրա եւ ապա երկինք, այդպես էլ նախ աշակերտների ոտքերը լվացավ եւ հետո Իր խաչի շնորհիվ նրանց Իր մոտ՝ երկինք տարավ: Իսկ ով չի մկրտվում, նա չի կարող երկնքի արքայություն մտնել:

Աստծո Որդին լվացավ աշակերտների ոտքերը եւ այդպես մեզ կատարյալ խոնարհություն սովորեցրեց: Ինչպես որ աղքատ մորից ծնվեց եւ խանձարուրով փաթաթվեց ու մսուրում դրվեց, մեր մեջ ոտքով շրջեց, հոգնեց, քաղցեց, ծարավեց, նախատվեց եւ այսօր էլ խոնարհված Իր աշակերտների ոտքերն է լվանում՝ ընդդեմ հպարտացած «անկյալ» հրեշտակի սատանայի, որ ապստամբեց ամենակալ Աստծո դեմ եւ իր հպարտության պատճառով երկնքից երկիր նետվեց: Եվ չարին հակառակ՝ Աստված խոնարհվեց, որպեսզի մեզ երկրից երկինք բարձրացնի, ինչպես Ավետարանն է ասում. «Հզորներին տապալեց իրենց աթոռներից եւ բարձրացրեց խոնարհներին» (Ղուկ. 1:52):

Ահա թե ինչու աշակերտների ոտքերը լվանալուց հետո ասաց. «Մի օրինակ տվեցի ձեզ, որ ինչպես ես ձեզ արեցի, դուք էլ նույն ձեւով անեք» (Հովհ. 13:15): Եվ ի՞նչ է մեր խոնարհությունը Նրա խոնարհության համեմատ. մենք մարդիկս, հողից ստեղծված, հողածին մարդու առաջ ենք խոնարհվում, մինչ Նա՝ երկնքի եւ երկրի Արարիչը, այսօր խոնարհվում է մարդկանց եւ հողի առաջ:

Պատրաստեց Հ. ՂԱԶԱՐՅԱՆԸ

Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ԱՎԵՏՄԱՆ ՏՈՆԸ

«Ուրախ լեր բերկրեալ ամենասուրբ կոյս.
որ ծնար աշխարհի զարդարութեան արեգակն.
որ լուսաւորեաց զազգս որդւոց մարդկան»:

Շարական

Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին Տիրամօրը նվիրված տոների շարքում առանձնակի կերպով նշում է Աստվածածնի ավետման հիշատակը: Սա հաստատուն, անշարժ տոն է եւ ամեն տարի տոնվում է ապրիլի 7-ին:

Ավետման դրվագը հանդիպում է միայն Ղուկաս ավետարանչի մոտ:

Աստված Գաբրիել հրեշտակապետին ուղարկում է Գալիլիայի Նազարեթ քաղաքը (այժմ Նասարա) Մարիամ անունով մի կույսի մոտ, որը նշանված էր Դավթի ցեղից Հովսեփի հետ: Մարիամը Դավթի զարմից Հովակիմի (կամ Եղիակիմի) ու Աննայի դուստրն էր:

Հրեշտակապետը Մարիամին ավետիս է տալիս, որ ընտրվել է որպես Մեսիայի մայր, պետք է հղանա, ունենա որդի եւ անունը Հիսուս դնի, Ով լինելու է ողջ մարդկության Փրկիչը եւ երկնքի արքայության հավիտենական Թագավորը: Կույսը զարմանում է ու հարցնում, թե ինչպես կարող է մայրանալ, քանի որ ինքը դեռեւս տղամարդ չի ճանաչում: Հրեշտակապետն իբրեւ բացատրություն հիշեցնում է Սուրբ Հոգու զորության մասին. «Սուրբ Հոգին կգա քեզ վրա, եւ Բարձրյալի զորությունը հովանի կլինի քեզ, որովհետեւ նա, որ քեզնից է ծնվելու, սուրբ է եւ Աստծու Որդի կկոչվի» (Ղուկ. Ա 35): Հրեշտակապետը նաեւ ավելացնում է, որ Աստծո հրաշքով Եղիսաբեթն իր ծերության օրերին հղիացել է, եւ այդ կերպ էլ՝ Աստծո զորությամբ, Աստվածածինը կհղանա՝ մնալով որպես անարատ կույս:

Մարիամն իր զարմանքը թերահավատությամբ չդրսեւորեց, այլ ճիշտ հակառակը՝ իր շնորհընկալ անձն ընծայաբերեց աստվածային կամքի կատարմանը՝ ցուցաբերելով կատարյալ հնազանդություն եւ խոնարհություն. «Ահավասիկ ես մնում եմ Տիրոջ աղախինը, թո՛ղ քո խոսքի համաձայն լինի ինձ» (Ղուկ. Ա 38):

Եվ հրեշտակապետը, իր պարտականությունը կատարելով, հեռացավ Կույսից:

Տոնի խորհուրդը եւ կարեւորությունը

Բանը երկնքից երկիր իջավ, մարմնացավ Կույսից՝ մեղավորներիս փրկության համար: Եվ սա ուրախության՝ Աստծո մարդեղության ավետման տոնն է:

Այդ օրը երկինքը երկրի փոխվեց, եւ երկիրը՝ երկնքի: Անփոփոխելի բնությունը միացավ փոփոխելի բնության հետ, եւ Ինքը մնաց անփոփոխ: Եվ այսպես՝ Աստծո Որդին դարձավ մարդու որդի՝ ճշմարտապես եւ ո՛չ թե երեւութապես: Սուրբ Կույս Աստվածածնից Անսկիզբը սկզբնավորվեց, Անժամանակը ժամանակի մեջ սահմանափակվեց, Տերը ծառայի կերպարանք առավ:

Հայտնի դարձավ Աստծո անբավ իմաստությունը, որը միջոց գտավ վերականգնելու ադամական անկյալ վիճակը: Ինչպես նաեւ հայտնի դարձավ Աստծո անչափելի մարդասիրությունը, որովհետեւ ինչ որ չարեց հրեշտակների համար, արեց մարդկանց համար. «Աստված այնքան սիրեց աշխարհը, որ մինչեւ իսկ Իր միածին Որդուն տվեց, որպեսզի, ով Նրան հավատում է, չկորչի, այլ ընդունի հավիտենական կյանքը, որովհետեւ Աստված Իր Որդուն չուղարկեց աշխարհ, որ դատի աշխարհը, այլ՝ որպեսզի աշխարհը Նրանով փրկվի» (Հովհ. Գ 16-17):

Ս. Ներսես Շնորհալու խոսքերն են. «Այսօր երկիրը նորոգվում է առաջին մեղքի (ադամական) հնությունից, երկինքը երկնայինների եւ մարդկանց հետ փառք է տալիս բարձունքներում, հավաքվում եւ միանում են սիրով, եւ Հայրը հաշտվում է արարածների հետ»:

Եվ մարդեղացման միջոցով է, որ վերանում է Աստծո ու արարածների միջեւ խզումը, որն առաջացել էր մեր նախածնողների անհնազանդության պատճառով:

Պատահական չէ, որ մեր եւ մյուս եկեղեցիներն այսքան մեծարել են Սուրբ Կույսին: Մեր եկեղեցում նրան ձոնվել են բազմաթիվ շարականներ, մեղեդիներ, տաղեր, որոնցից շատերը լավագույններն են մեր հոգեւոր բանաստեղծության մեջ:

Ներկայիս աշխարհում կան բազմահազար եկեղեցիներ, որոնք Սուրբ Կույսի անունն են կրում, եւ հազարավորներ էլ եղել են պատմության մեջ: Էջմիածնի Մայր տաճարը, օրինակ, օծված է Ս. Կույսի անունով եւ կոչվում է «Ս. Մստվածածին»: Իրոք, Մարիամն արժանի է իրեն ընծայված բոլոր պատիվներին, մանավանդ այն գերագույն պատվին, որ մեր բոլոր եկեղեցիների Սուրբ Սեղանները պսակված են Ս. Կույսի մայրական նկարով՝ մանուկ Հիսուսը գրկում:

Արդ, աղաչենք մայրերի մորը, որ իր գրկում մշտապես կրում է աշխարհի Փրկչին, հիշեցնելու Նրան իր՝ խաչի մոտ թափված արցունքները՝ որպես բարեխոսություն բազմամեղներիս համար: Եվ վստահաբար այդ աղաչանքի միջոցով կլցվենք Աստվածածնի պարզ խոնարհումով. «Իմ անձը կփառավորի Տիրոջը, եւ իմ հոգին ցնծաց իմ Փրկիչ Աստծով, որովհետեւ Նա Իր հայացքը դարձրեց Իր աղախնի խոնարհության վրա» (Ղուկ. Ա 46-48):

Շուրջ երկու տարի առաջ, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Հայրապետի հրամանով, Ավետման տոնը հռչակվել է իբրեւ մայրության օրհնության օր, եւ այդ օրը Հայաստանի բոլոր առաքելական եկեղեցիներում կատարվում է մայրանալու պատրաստվող կանանց օրհնություն:

Աշոտ դպիր ՍԱՀԱԿՅԱՆ
Սեւանի Վազգենյան հոգեւոր դպրանոցի Գ լսարանի սան

ԵՐԲ ԲՈԼՈՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ՍՊԱՌՎՈՒՄ ԵՆ...

Ընդհանրական եկեղեցին մշտապես մեծ հարգանք է տածել բժշկական գործունեության հանդեպ, որի հիմքում մարդկային տառապանքների կանխարգելման եւ թեթեւացմանն ուղղված սիրո ծառայությունն է:

Մեր մեղսալի կրքերի եւ նրանց հետեւանք հանդիսացող հիվանդությունների գերությունից ազատ մարմինն է ծառայելու հոգուն, եւ հոգեւոր ուժերն ու կարողությունները, պայծառակերպվելով Ս. Հոգու շնորհով, նախասահմանված են մարդու հավիտենական փրկության եւ աստվածայնացման համար: Ուստի ցանկացած ճշմարիտ բժշկություն կոչված է մասնակիցը լինելու Քրիստոսի եկեղեցու ներսում կատարվող բժշկության հրաշքին:

Անհատի եւ հավաքականության առողջության պարագան եկեղեցու համար միայն արտաքին, սոսկ սոցիալական խնդիր չէ, այլ մեղքի պատճառով խախտված տիեզերական ներդաշնակությունը վերականգնելու աստվածադիր առաքելություն: Այդ իսկ նպատակով եկեղեցին կոչված է պետական կառույցների եւ շահագրգիռ հասարակական շերտերի հետ համագործակցաբար մասնակցելու ազգի առողջության պահպանման այնպիսի ըմբռնման մշակմանը, որում յուրաքանչյուրը կարողանա կիրառել իր հոգեւոր, ֆիզիկական առողջության իրավունքը՝ սոցիալական բարեկեցության եւ կյանքի առավելագույն տեւողության պայմաններում: Այդ օգնությունը պետք է արդյունավետ եւ մատչելի լինի հասարակության բոլոր շերտերին՝ անկախ նրանց նյութական ապահովվածությունից եւ սոցիալական դիրքից: Սակայն եկեղեցին նաեւ պարտ է զգուշության կոչելու՝ չբացարձակացնելու բժշկական ցանկացած տեսության փորձերն ու միջոցները՝ հիշեցնելով մարդկային կյանքի մեջ հոգեւոր նախապատվությունների պահպանման կարեւորությունը: Այստեղ, գիտության եւ Աստծո օրենքի համադրության առումով, որեւէ այլ նպատակ չպետք է լինի, քան այն մարդու ամբողջական բարիքին ծառայեցնելը:

Նորագույն բժշկագիտության մեջ փոխպատվաստումը մեծ ու կարեւոր քայլ է՝ մարդուն ծառայելու իմաստով: Գաղտնիք չէ, որ այսօր շատերն ապրում են օրգանի փոխպատվաստման շնորհիվ: Սա մի վավերական միջոց է բժշկության հիմնական նպատակի համար, այն է՝ ծառայել մարդկային կյանքին: Աստվածապարգեւ կյանքը խնամելու համար, դարեր ի վեր, մարդը դիմել է բազմաթիվ միջոցների՝ մեծ նվաճումներ արձանագրելով հատկապես բժշկագիտության ասպարեզում: Այդ ճանապարհին ձեռքբերումներից մեկն էլ օրգանների փոխպատվաստումն է, մանավանդ երբ այն կատարվում է բարոյապես ընդունելի միջոցներով եւ մարդուն հնարավոր կյանք պարգեւելու սկզբունքով, երբ իսկապես սպառված են օգնության բոլոր միջոցները: Գիտատեխնիկական բոլոր ձեռքբերումները, ներառյալ բժշկագիտությունը, առաջադրում են որոշակի դժվարալույծ խնդիրներ, որոնք կարիք ունեն խորագույն քննարկման եւ վերլուծումների՝ մարդաբանական եւ բարոյագիտական ճշմարիտ ըմբռնումների լույսի ներքո: Արմատական չափանիշն այստեղ պետք է լինի մարդու հոգեմտավոր ամբողջության պաշտպանությունն ու զարգացումը: Հետեւաբար՝ մարդու վրա կատարվող որեւէ բժշկական գործընթաց կարող է լինել ինքնանպատակ, երբ վերջնակետին չի հասնում բարոյապես ընդունելի միջոցներով: Հարկ է նշել, որ փոխպատվաստումը եւս բարոյական մեծ արժեք կարող է ունենալ, երբ այն կատարվում է առանց որեւէ շահադիտական նպատակի՝ առողջության եւ կենսագործունեության իմաստով: Սա սիրո մեծագույն դրսեւորում է, որովհետեւ մարդը հոգի եւ մարմին է՝ միության մեջ, եւ այն չի կարող ընկալվել լոկ որպես հյուսվածքների, օրգանների եւ նրանց գործառույթների համակարգ: Ուստի որեւէ գործընթաց, կատարված կոմերցիոն եւ առեւտրային նպատակով, դատապարտելի է եւ անընդունելի, որովհետեւ ըստ էության՝ ստորացվում եւ խախտվում է մարդու արժեքը: Այսպիսի վճռորոշ քայլի համար, բնականաբար, անհրաժեշտ է մարդու գիտակցված համաձայնությունը՝ Աստծո կողմից տրված ազատ կամքը հարգելու սկզբունքով: Ընդգծելի է, որ կենսական նշանակություն ունեցող օրգանները կարող են պատվաստվել միայն մահից հետո, այսինքն՝ երբ ուղեղի նյարդային բջիջներն անդառնալիորեն մահացած են՝ բացառելու համար միտումնավոր մահվան բոլոր դեպքերը: Ահա այստեղ է, որ յուրաքանչյուր բժիշկ պետք է պատասխանատվություն կրի իր հիվանդի համար, եւ հետեւաբար՝ վերջինս կիրառելի կարող է լինել միմիայն բացառիկ եւ մասնավոր դեպքերում՝ դոնորի կամ նրա օրինական ներկայացուցիչների նախնական համաձայնությամբ:

Այս մարզում կարեւորագույն խնդիր է նաեւ քսենոտրանսպլանտացիան, այսինքն՝ կենդանու օրգանի պատվաստումը մարդուն: Երբ սկզբունքորեն անխուսափելի է նրա կիրառումը, ապա այն պետք է կատարվի մեծագույն զգուշությամբ, այսինքն՝ պատվաստված օրգանը չպետք է վնասի մարդու հոգեբանական կամ գենետիկական նկարագիրը: Մարդը պետք է վստահ լինի, որ զերծ է լինելու կենսաբանական վտանգի հնարավորությունից:

Երբ բժշկագիտության բոլոր ձեռքբերումներն ու մեթոդները, այսուհանդերձ, պարունակում են երեւույթներ, որոնք չեն գնահատում մարդուն որպես արարչագործության առավելագույն արժեք, պետք է զանց առնվեն՝ մարդու անհատական նկարագրի պահպանության եւ պաշտպանության առումով:

Այս ելակետից՝ բժշկագիտությունն ընդհանրապես եւ փոխպատվաստման խնդիրը մասնավորապես կարող են ծառայել մարդկության բարեկեցությանը՝ լինելով եղբայրական սիրո մեծագույն արտահայտություն:

Ուստի փոխպատվաստումը կարելի է ընդունելի համարել, երբ չի հետապնդում շահադիտական նպատակ, հարգում է ազատ կամքի սկզբունքը, մարդը դիտարկվում է հոգու եւ մարմնի միություն, չի ստորադասվում մարդու արժեքը եւ վերջապես՝ երբ այն մարդու օգնության վերջին միջոցն է: Իսկ քսենոտրանսպլանտացիան ընդունելի է, երբ դրա կիրառումը չի խախտում մարդու գենետիկ եւ հոգեբանական նկարագիրը եւ կենսաբանական վտանգ չի ներկայացնում:

Սակայն, երբ ընդունելի բոլոր միջոցներն սպառվում են, քրիստոնյան պետք է հիշի, որ Աստծո զորությունը դրսեւորվում է մարդկային անզորության ժամանակ, եւ տառապանքի խորքերում միայն նա կարող է հանդիպել Քրիստոսին, Նրան, Ով Իր վրա է վերցնում մեր տկարությունները ու հիվանդությունները (Եսայի 53:4):

Տ. Բագրատ վրդ. ԳԱԼՍՏԱՆՅԱՆ
Տ. Վահրամ քհն. ՄԵԼԻՔՅԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

ՄԵԼԻՏԵ Ա ՄԱՆԱԶԿԵՐՏՑԻ
(452-456?)

Վարդանանց պատերազմի պարտությունից հետո Հայոց եկեղեցին հայտնվեց ծանր կացության մեջ: Հոգեւոր գործիչների մեծ մասը, նշանավոր շատ իշխաններ, որոնք խաբեությամբ կամ այլ եղանակներով ձերբակալվել էին պարսից զորքերի կողմից, ուղարկվեցին Տիզբոն, որտեղ դատավարության անցկացումից հետո որոշվեց աքսորել նրանց Վրկանից աշխարհ: Մի կողմից՝ պարսից մարզպան Ատրորմիզդն իրականացնում էր պետական ահաբեկչություն՝ ահուսարսափի մեջ պահելով երկիրը, իսկ մյուս կողմից՝ աշխատում էր երկրի կյանքը հնարավորին չափ հունի մեջ դնել: Մարզպանը, գոնե արտաքնապես կամենալով ցույց տալ պարսից արքունիքի բարյացակամությունը Հայոց եկեղեցու նկատմամբ, կամենում էր օր առաջ կաթողիկոս հաստատել՝ պահպանելով եկեղեցու ինչ-ինչ ավանդույթները: Դրան մեծապես նպաստում էր նաեւ այն իրողությունը, որ բանտարկության մեջ գտնվող Հովսեփ Ա Հողոցմեցի կաթողիկոսը նույնպես գտնում էր, որ կաթողիկոսական աթոռը չի կարելի առանց հովվապետի թողնել: Գրիգոր Լուսավորչի սերունդն արական գծով սպառվել էր, ուստի հաշվի առնելով Աղբիանոսյան ընտանիքից սերած կաթողիկոսների նախկինում ցուցաբերած ոչ հռոմեամետ քաղաքականությունը՝ ընտրությունը կրկին կանգ առավ Աղբիանոսյանների վրա, եւ Մելիտե Մանազկերտցին հաստատվեց կաթողիկոսական աթոռին: Չնայած ուղղակի տեղեկությունների բացակայությանը՝ Մ. Օրմանյանը նրան միանգամայն իրավացիորեն նույնացնում է Շահապիվանի ժողովի մասնակից Մեղիտոս երեցին եւ Արտաշատի ժողովի մասնակից՝ Մանազկերտի Մելիտե եպիսկոպոսին: Կաթողիկոսական աթոռ բարձրանալիս՝ 452 թ., նա արդեն ծեր եւ հիվանդոտ անձնավորություն էր: Թեեւ նրա անունը չեն հիշատակում Հովհաննես Դրասխանակերտցին եւ կաթողիկոսների գավազանագիրք կազմողները՝ Հովսեփ Ա Հողոցմեցուց հետո կաթողիկոս հռչակելով Գյուտ Արահեզացուն, նրա կաթողիկոսությունը շատ որոշակի է՝ համաձայն Ղազար Փարպեցու տեղեկությունների: Չկամենալով Մելիտե Ա Մանազկերտցու կաթողիկոսությունը արձանագրել՝ Ասողիկը Վարդան Մամիկոնյանի մահից հետո, այսինքն՝ 451 թվից սկսած՝ անիշխանության տասը տարիներ է վերագրում Հայոց մարզպանությանը: Հեղինակը Հովսեփ Ա Հողոցմեցուց հետո կաթողիկոս է ճանաչում նույնպես Գյուտ Արահեզացուն, սակայն անիշխանության տարիները, որ նա հասկանում է Հայոց մարզպանությանը, իրականում երկրի քաղաքական իշխանությանը չեն վերաբերում, որն իրականացնում էր Ատրորմիզդը, այլ հոգեւոր իշխանությանը: Գյուտ Արահեզացու կաթողիկոսանալը հնարավոր չէ 461 թվից առաջ, ուստի 451-ից 461 թիվն ընկած ժամանակաշրջանը, որ Ասողիկը հակված է որակելու անիշխանության, այլ խոսքով՝ հոգեւոր անիշխանության տարիներ, իրականում վերաբերում են Մելիտե Ա Մանազկերտցու եւ նրան հաջորդած Մովսես Ա Մանազկերտցու հովվապետության ժամանակահատվածին: Թե ի՞նչն էր պատճառը, որ Հայոց եկեղեցին, չնայած հիշյալ հոգեւոր անձանց փաստական հովվապետությանը, նրանց չի մտցրել կաթողիկոսական գավազանագրքի մեջ, սկզբնաղբյուրների կցկտուր տեղեկությունների պատճառով դժվար է ասել: Լոկ կարելի է ենթադրել, որ ի տարբերություն երեցության եւ եպիսկոպոսության շրջանի՝ կաթողիկոսության տարիներին Մելիտե Ա Մանազկերտցու որդեգրած քաղաքականությունը, ամենայն հավանականությամբ, չի բխել ազգային շահերից, թերեւս ուղղված է եղել Սահակ Պարթեւի եւ Մեսրոպ Մաշտոցի աշակերտների դեմ, որոնցից շատերը, այդ թվում նաեւ Ղազար Փարպեցին, հալածվեցին Աբեղյան կոչված հոգեւորականների խմբի կողմից: Մ. Օրմանյանը պայմանականորեն Մելիտե Ա Մանազկերտցու հովվապետությունը դնում է 452-456 թթ., սակայն եթե կաթողիկոսության սկիզբը որոշակի է, ապա նրա վախճանի թիվը խիստ պայմանական է:

Կարելի է ենթադրել, որ նա մահացել է բնական մահով:

ՄՈՎՍԵՍ Ա ՄԱՆԱԶԿԵՐՏՑԻ
(456?-461)

Մելիտե Ա Մանազկերտցուն 456? թվին կաթողիկոսական աթոռին հաջորդեց Մովսես Ա Մանազկերտցին, որ նույնպես Աղբիանոսյանների ընտանիքից էր սերում: Նրա անունը նույնպես տեղ չի գտել Հայոց եկեղեցու կաթողիկոսների գավազանագրքերում, սակայն ինչպես վկայում է Ղազար Փարպեցին, Մովսես Ա Մանազկերտցին իրոք հաջորդել է Մելիտե Ա Մանազկերտցուն: Նրա կաթողիկոսությունը հիշատակում է նաեւ Թովմա Արծրունու պատմությունը՝ դնելով այն, սակայն, Մելիտեից առաջ: Նրա գործունեության վերաբերյալ պատմությունը մանրամասներ չի պահպանել: Թերեւս կարելի է ենթադրել, որ նա կաթողիկոսական աթոռին է տիրացել իր նախորդի եւ պարսից իշխանությունների օգնությամբ ու աջակցությամբ: Դատելով սկզբնաղբյուրների լռությունից՝ Մովսես Ա Մանազկերտցին շարունակել է պարսից իշխանությունների հետ համագործակցելու՝ իր նախորդի քաղաքականությունը՝ հալածելով Սահակ Պարթեւի եւ Մեսրոպ Մաշտոցի աշակերտներին: Երիցս իրավացի է Մ. Օրմանյանը՝ համարելով, որ Մելիտեի եւ Մովսեսի ապիկար ու պատվահաճ քաղաքականությունն է, որ ստիպել է Մովսես Խորենացուն գրելու իր նշանավոր «Ողբը»: Այդ գաղջ միջավայրն է պատճառ դարձել, որ պատմահայրը գրի. «Կրոնավորները կեղծավոր, ցուցամոլ, սնափառ, պատվամոլ, քան թե աստվածասեր»:

Բաբկեն ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ.

ՀԱՅ ԱԶԳԻ ԾՆՆԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայկի հաղթական պատերազմը Բելի դեմ

Սկիզբը թիվ 3, 5

Ճշմարիտ աստվածապաշտության զավակ Հայկը փոքրաթիվ մարդկանցով կռվի ելավ խավարի ուժերը մարմնավորող Բելի հսկա ամբոխի դեմ, որը հեղեղի նման ներխուժեց Հայկի բնակության հայրենի երկիրը:

Հայկը, Վանա լճի շրջակայքում գտնվող մի բարձունքի վրա կանգնելով, ազատատենչ կոչով դիմում է իր զորքին. «Երբ մենք դուրս կգանք Բելի ամբոխի դեմ, պետք է աշխատենք այն տեղին պատահել, որտեղ կանգնած լինի Բելը քաջերի խումբ բազմության մեջ, որպեսզի կամ մեռնենք, եւ մեր աղխը Բելի ծառայության տակ ընկնի, կամ մեր մատների հաջողությունը նրա վրա ցույց տանք, նրա ամբոխը ցրվի, եւ մենք հաղթություն տանենք» (Մովսես Խորենացի, «Հայոց պատմություն», Երեւան, 1961, էջ 101): Հայրենիքի ազատության ոգով ներշնչված Հայկի զորքն իջնում է բարձրադիր լեռների միջեւ գտնվող Հայոց Ձորը՝ Խոշափ գետի դաշտավայրը:

Հայկի եւ Բելի զորքերի տեղաբաշխումը նկարագրելով՝ Մովսես Խորենացին գրել է, թե Հայկի զորքը, ջրերի հոսանքի աջ կողմում՝ բարձրավանդակի վրա, ամուր դիրք գրավելով, տեսնում է «Բելի բազմաթիվ ամբոխի անկարգ հրոսակը, որ հանդուգն հարձակումով ցիրուցան սփռվում է երկրի երեսի վրա, իսկ ինքը՝ Բելը, մեծ ամբոխով հանդարտ կանգնած էր ջրի ձախ կողմում՝ մի բլրակի վրա՝ իբրեւ դիտանոցում»: Մովսես Խորենացին հստակ շեշտադրել է կռվողների աջ եւ ձախ կողմերը, առաջինը՝ որպես արդարության, իսկ երկրորդը՝ ամբարտավան հպարտության ուժերի խորհրդանիշ: Հայկը, որ կանգնած էր աջակողմյան բարձունքի վրա, հեռվում ճանաչեց «սպառազինված ջոկատի խումբը, որտեղ Բելը մի քանի ընտիր եւ սպառազինված մարդկանցով ամբոխի առաջն էր անցել, եւ երկար տարածություն կար նրա ու ամբոխի միջեւ»:

Պատմահոր նկարագրությամբ՝ Հայկը, որ հայրենի սրբությունը եւ մարդկային արդարությունն էր պաշտպանում, զինված էր միայն լայնալիճ աղեղով եւ երեքթեւյան նետով, իսկ Բելը, որի բռնավորության տենչին կարող էր վերջ տալ մահը, զինված էր չարքի բոլոր հատկանիշներով. «Նա հագել էր նշաններ կրող ծայրերով երկաթե գլխանոց, թիկունքի եւ լանջերի վրա պղնձե տախտակներ, սրունքների եւ թեւերի վրա պահպանակներ, մեջքը կապել էր գոտի, որի ձախ կողմից կախված էր երկսայրի սուրը, աջ ձեռքում բռնել էր հսկայական նիզակը, իսկ ձախում՝ վահան, նրա աջ եւ ձախ կողմում գտնվում էին ընտիր զորականներ»:

Հատկանշական է, որ Մովսես Խորենացին, Հայկի ռազմավարական բարձր արվեստի հետ մեկտեղ, նաեւ նրա զինակիցներին է ներկայացրել՝ որպես կազմակերպված եւ հմուտ զորականների. «Հայկը, տեսնելով լավ սպառազինված Տիտանյանին եւ նրա աջ ու ձախ կողմի ընտիր մարդկանց, կանգնեցնում է Արամանյակին երկու եղբայրներով՝ աջ կողմը, Կադմոսին իր ուրիշ երկու որդիներով՝ ձախ կողմը, որովհետեւ սրանք աղեղ եւ սուր գործելու մեջ հաջողակ մարդիկ էին, ինքը կանգնում է առջեւից, իսկ մյուս զորականներին կանգնեցնում է իր հետեւում, եռանկյունի ձեւով դասավորելով, հանդարտ առաջ է շարժվում»:

Ճակատամարտի ընթացքում Հայկի ռազմավարական հմտությունն ու նրա զինակիցների խիզախությունն այնքան զգալի էին, որ Բելին ու իր ռազմիկներին չփրկեցին թե՛ առաջնորդի ահարկու տեսքով սպառազինությունը եւ թե՛ իրենց ահռելի՝ ամբոխախուռն բազմությունը: Ավելին, Բելը նույնիսկ ի վիճակի չեղավ քայլ անգամ առաջ շարժվել, այլ խուճապահար բռնեց նահանջի ճանապարհը: Մովսես Խորենացին պատերազմի ընթացքի մասին պատմում է. «Երկու կողմի հսկաները, միմյանց հանդիպելով, երկրի վրա ահագին դղրդյուն բարձրացրին շահատակելով, եւ հսկայազունները իրար վրա ահ ու սարսափ գցեցին իրենց հարձակումների եղանակներով: Այնտեղ երկու կողմից ոչ սակավ հաղթանդամ մարդիկ, սրի բերանի դիպելով, տապալվելով գետին, կործանվում էին, եւ ճակատամարտը երկու կողմից էլ անպարտելի մնաց: Այս անսպասելի տարակուսական դիպվածը տեսնելով՝ Տիտանյան արքան զարհուրեց եւ նահանջելով ելավ այն բլուրը, որտեղից իջել էր, քանզի խորհում էր ամրանալ ամբոխի մեջտեղում, մինչեւ ամբողջ զորքը հասներ, որպեսզի եւս մեկ անգամ ճակատ կազմի: Աղեղնավոր Հայկը, այս բանը հասկանալով, իրեն առաջ է նետում, մոտ է հասնում արքային»: Հայկ նահապետի մեկ նետարձակումը բավարար եղավ ճակատամարտի ընթացքը հաղթական ավարտին հասցնելու համար: Հայկը «լրիվ քարշում է լայնալիճը, երեքթեւյանն դիպցնում է» Բելի կրծքի տախտակին, սլաքը, շեշտակիորեն թափանցելով նրա թիկունքի միջով, գետին է խրվում: Եվ այսպես՝ ճոխացած Տիտանյանը կործանվում, զարկվում է գետնին եւ հոգին փչում: Իսկ ամբոխը, տեսնելով քաջության այսպիսի մեծ գործը, փախչում է՝ «յուրաքանչյուրն իր երեսի դարձած կողմը» (նույն տեղում, էջ 101-102):

Պատերազմն ավարտվեց: Հայոց մեջ կռապաշտությունը մերժվեց հենց առաջին իսկ ճակատամարտով: Արդեն իսկ այդ ժամանակներից մեծ տեղ տրվեց հայրենիքի համար նահատակվածների հիշատակին: Հայկը «ճակատամարտի տեղը հաղթական պատերազմի պատվին շինում է դաստակերտ եւ անունը դնում Հայք: Այս պատճառով էլ գավառն այժմ անվանվում է Հայոց Ձոր»: Այսպես՝ հայերի մեջ սերնդեսերունդ կենդանի է պահվում արդար գործի համար նահատակված նախնիների հիշատակի երկրպագությունը, որը ճշմարիտ աստվածապաշտության վկայություններից է:

Հայկը նաեւ կործանված չարքն ի ցույց դրեց, որ ամենքը տեսնի եւ հիշի, որ հայ ազգը խավարը եւ ստրկությունը մերժող ազգ է: Մովսես Խորենացին այս մասին գրել է. «Իսկ այն բլուրը, որտեղ Բելն ընկավ քաջ մարտիկների հետ, Հայկը կոչեց Գերեզմանք, որ այժմ ասում են Գերեզմանակք: Բայց Բելի դիակը դեղերով զմռսելով՝ Հայկը հրամայում է տանել Հարք եւ թաղել մի բարձրավանդակ տեղում՝ ի տես իր կանանց եւ որդիների»: Եվ դա այն կործանված Բելն էր, որն ահ ու սարսափի մեջ էր պահում մարդկությանը: Թվում է, թե նախախնամությամբ, ինչպես այս անգամ Բաբելոնից եկող չարիքը կործանվեց Արարատի լեռներում, նմանապես, հետագայում բաբելոնյան բռնակալության կործանումը, ըստ Աստվածաշնչի, սպասվելու էր Արարատյան թագավորություններից:

Մովսես Խորենացին, որպես հայոց մեջ նախնյաց պաշտամունքի գերագույն դրսեւորում, գրել է. «Իսկ մեր աշխարհը մեր նախնի Հայկի անունով կոչվում է Հայք»:

Էդուարդ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԿՈՉՈՒՄԸ

Ծանր ու պատասխանատու է «հրեշտակակրոն այն պաշտոնը», որին կոչվում է հոգեւորականը: Այս պատճառով Պողոս առաքյալն իր Տիմոթեոս աշակերտին ասում է. «Ձեռքդ շտապով որեւէ մեկի վրա մի՛ դիր», որովհետեւ ոչ թե նա է ընտրյալ, ով ինքն է իր անձն ընծայում, այլ նա, ով Աստծո կողմից է ընծայված:

Մասնավոր վարդապետության չորս եւ ծայրագույն վարդապետության տասը աստիճանները մեր եկեղեցու նվիրապետության գիտական պատվավոր աստիճաններն են, որ թեկնածուին տրվում են այդ աստիճաններն ունեցող եպիսկոպոսի կողմից: Ուստի հարկ է, որ «մանրակրկիտ քննությամբ, արթուն հսկողությամբ» նկատի առնվեն այդ իշխանության թեկնածուների «անստգյուտ ընթացքը», անթերի գիտակցությունը, ուսումնասիրությունը, նկարագրի կայունությունը, կոչման գիտակցությունը, «անբամբաս քաղաքավարությունն ու այլ ինչ բազմապատիկ կատարելությունք»,- պատվիրում է ձեռնադրության «Մաշտոց» ծիսարանը:

Ուսուցանելու այս պատվավոր աստիճանը մեզ է ավանդել Հիսուս Քրիստոսն Ինքը՝ համաձայն «Մաշտոցի» այն վկայակոչման, որ արվում է ավետարանական խոսքով. «Օրհնյա զվարդապետս զայս քոյին օրհնությամբդ, որպես հետ հարությանն եդեր զձեռն քո ի վերա առաքելոցն, եւ արարեր զնոսա վարդապետս՝ ասելով. Ահա ետու ձեզ իշխանություն, գնացեք այսուհետեւ աշակերտեցեք զամենայն հեթանոսս»:

Ս. Պողոս առաքյալն այս մասին գրում է. «Եվ ում որ Աստված կարգեց եկեղեցու մեջ, սրանք են նախ՝ առաքյալներ, երկրորդ՝ մարգարեներ, երրորդ՝ վարդապետներ»:

Ըստ այսմ էլ՝ աստվածապարգեւ այս շնորհները մեր եկեղեցու հիմնադիրներ Ս. Թադեոս եւ Ս. Բարթողոմեոս առաքյալների կողմից փոխանցվել եւ Լուսավորիչ Ս. Հայրապետի միջոցով հասել են մինչեւ «ի քաջ րաբունապետսն ազգիս ի մեծն Մեսրոպ», որ եւ հույների կողմից արժանացավ «էկլեսիաստիկոս»-ի կոչմանը:

«Վարդապետ» բառը նշանակում է ուսուցիչ, ուսուցանող, առաջնորդ ուսման, այլ խոսքով՝ վարդապետները եկեղեցու վարդապետության եւ դավանության գաղափարախոսներն են, ուղղափառության ճշմարիտ պաշտպանները, մեկնիչներ ու քարոզիչներ: Նրանք «սուրբ եկեղեցում տնկված ծիթենիներ են, որ հարազատ դալարությամբ լույսի նյութ են պատրաստում հոգվոց լապտերների համար եւ Աստծո պատգամն են բերում ժողովրդին, քարոզում եւ իմաստասիրում, քանզի աստվածաբան են եւ աստվածամիտ»:

Մեր գիտուն վարդապետները Հայաստանի զանազան գավառներում՝ վանքերի շուրջ, հավաքում էին բազմաթիվ աշակերտների եւ ուսուցանում նրանց: Իսկ ծայրագույն վարդապետները գիտնականի հռչակ էին վայելում եւ որպես կանոնական սովորություն՝ ամեն մի թեմում իրավունք ունեին քարոզելու բեմից՝ որպես Հայաստանյայց եկեղեցու վարդապետության ճշմարիտ ուսուցանողներ:

«Վարդապետի» կոչումը՝ որպես գիտական տիտղոս, տրվում է առանձին հանդիսությամբ, ինչպես նշվում է «Մաշտոցում»: Գիտական այս տիտղոսը տրվում է միայն այն եպիսկոպոսների կողմից, ովքեր ունեն վարդապետական եւ ծայրագույն վարդապետական բոլոր աստիճանները: Իբրեւ քարոզչի բուն կոչման արտահայտություն՝ նորընծա վարդապետները Վեհափառ Հայրապետի կողմից արժանանում են օծագլուխ գավազան բռնելու, ակնակուռ լանջախաչ եւ ծաղկյա փիլոն կրելու մեծագույն պատվին:

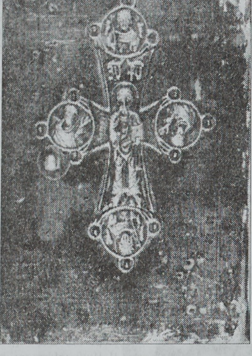

Մինչ այսօր թեզերի պաշտպանությունից հետո թեկնածուներին մասնավոր եւ ծայրագույն վարդապետության գավազանի տասնչորս աստիճանների տվչությունը կատարվում է Օշականի Ս. Մեսրոպ Մաշտոց եկեղեցում՝ մեծ րաբունապետի ուխտավայր շիրմի մոտ:

Վարդապետական կարգը կանոնադրել է Մխիթար Գոշն իր «Դատաստանագրքում»: Մխիթար Գոշից հետո «Վարդապետական աստիճանի տվչության ծիսական կարգը» կազմել է Գրիգոր Տաթեւացին:

Ըստ Օրմանյան սրբազան պատրիարքի վկայության. «Հայ վարդապետությունն աստվածաբանության մագիստրոսի աստիճանին է համապատասխանում»:

Վարդապետական օծագլուխ գավազանի տվչությամբ՝ հայ հոգեւորականին իշխանություն է տրվում այսուհետ «ամենայն համարձակությամբ Աստծո փրկարար խոսքն ու եկեղեցու անխախտ վարդապետությունը քարոզելու, մեղավորներին կոչելու ապաշխարության, մոլորյալներին ճշմարիտ գիտության վերադարձնելու, խրատելու, սաստելու, հանդիմանելու եւ ըստ առաքելական խոսքի՝ դարձյալ մխիթարելու մեր ազգի բոլոր վիճակներում ու եկեղեցիներում անխտիր»:

Մեր եկեղեցու բարեզարդության ամենահիմնական խնդիրներից մեկը մեր հոգեւորականության, եկեղեցու պաշտոնեության պատրաստության հարցն է: Միայն լուսամիտ, զարգացած, հավատավոր եւ կարգապահ հոգեւորականությունն Աստծո օրհնությամբ կարող է եկեղեցին պահել բարեկարգ եւ բարեզարդ վիճակում:

«Մենք առավել, քան զամենեսեան, ունիմք պետս հոգւոց բժշկութեան», վկայում է Շնորհալի հայրապետը:

Արկադի սրկ. ԹԱՆԴԻԼՅԱՆ

Ի. ՔԱՀԱՆԱ ԺԻԼՈՎ

ԻՆՉ ԵՆ ԱՍՈՒՄ ՆՇԱՆԱՎՈՐ ՄԱՐԴԻԿ ԱՍՏՎԱԾԱՇՆՉԻ ՄԱՍԻՆ

Սկիզբը՝ թիվ 3, 4

Ըստ ամերիկացի երկրաբան **Դանի (1813-1895)**՝ բնական գիտությունները իրենց գլխավոր դրույթներում համամիտ են Մովսեսի տիեզերածնությանը: Այստեղից էլ նա եզրահանգում է, որ Աստվածաշունչը ոչ թե մարդկային, այլ աստվածային ծագում ունի: Նա գրում է. «Կարելի է եզրակացնել, որ եթե Մովսեսի վավերագիրը հավաստի է (իսկ այն հավաստի է, քանի որ Ս. Գրքի՝ տիեզերածնության իրադարձությունների հաջորդականությունը, ըստ էության, համահունչ է երկրաբանական տվյալներին), ապա այն աստվածային ծագում ունի: Բանն այն է, որ մարդկային միտքն այդ իրադարձություններին ականատես չի եղել եւ չէր էլ կարող հորինել աշխարհի նախնադարյան տարիքի վերաբերյալ փաստերի այդպիսի դասավորություն, եթե օժտված չլիներ գերբնական խորաթափանցությամբ: Արեւի՝ երկրագնդի լույսի աղբյուրի արարումը նա երբեք չէր դնի լույսի արարումից բավական երկար ժամանակ անց, այսինքն՝ չորրորդ օրը, եւ որ նույնքան զարմանալի է՝ բույսերի ու կենդանիների արարման միջեւ, թեպետեւ այս լուսատուն նույնքան կենսական է եւ առաջինների, եւ վերջինների համար: Ոչ ոք չէր կարողանա հասնել փիլիսոփայության այնպիսի խորության, որը նկատվում է այստեղ ամենուր... Իր կտավում արարչագործությունը մեզ համար պատկերող սուրբգրային պատումը խորապես փիլիսոփայական է: Այստեղ ամեն ինչ ճշմարիտ է եւ աստվածային: Ահա Ս. Գրքի առաջին իսկ էջի ապացույցն այն բանի, որ արարչագործությունն ու Աստվածաշունչը միեւնույն Աղբյուրից են: Մեծ Հեղինակի երկու գրքերի միջեւ չի կարող իրական տարաձայնություն լինել: Թե՛ մեկը, թե՛ մյուսը մարդկությանը Նրա կողմից շնորհված հայտնություններ են»:

Աստվածաշունչը բարձր է գնահատում Վիեննայի համալսարանի հանքաբանության եւ երկրաբանության պրոֆեսոր **Վ. Վագենը (մահ. 1900)**՝ ժամանակակից ամենահռչակավոր հնէաբաններից մեկը: Տիեզերքի խնդրին վերաբերող իր հոդվածում նա գրում է. «Գիտնականը պետք է համաձայնի, որ աշխարհի արարման մասին [աստվածաշնչական] պատմությունը ոչ միայն շարադրված է այնպես, որ հազարամյակների ընթացքում սնի ինչպես առանձին անհատների մասաղ զգացմունքը, այնպես էլ մանկական հասակում գտնվող ժողովուրդներին եւ նրանց համար միջնորդ ծառայի բարձրագույն ճշմարտությունների ճանաչման հարցում, այլեւ հազարամյակներ անց էլ այն պարունակում է ցուցումներ, որոնք կարող են միայն հաստատվել՝ կապված գիտելիքի մյուս բնագավառներում գիտական պրպտումների ահռելի ջանքերի հետ: Գրական առավել մեծարժեք եւ փառահեղ ստեղծագործություն երբեւէ գոյություն չի ունեցել հնագույն ժամանակներից ի վեր»:

Նորագույն ժամանակների հռչակավոր երկրաբաններից մեկը՝ մեծ տյուբինգենացի **Կվենշտեդտը (մահ. 1889)**, գրում է. «Այս Գիրքը (Ծննդոցը՝ աշխարհի արարման պատմությունը) այնքան ճշմարիտ է, որ մենք, իբրեւ հարգանք հնագույն տեսակետի հանդեպ, համարձակվում ենք այսօր էլ պնդել, որ Մովսեսը մեծ երկրաբան էր, որտեղից էլ նա քաղած լիներ իր երկրաբանական տեղեկությունները: Նրա պնդումը, թե երկրի վրա նախ եւ առաջ բուսականությունն է գոյացել, չի կարող ժխտվել, որովհետեւ հենց ջրային բույսերն են պատկանում ստորին դասին»: Այնուհետեւ Կվենշտեդտը բացականչում է չորրորդ օրը արեգակի արարման առնչությամբ. «Որքա՜ն ճիշտ է այդ: Չէ՞ որ երկրագունդը, որ համեմատաբար փոքրամարմին է, պետք է արարվեր հսկայական չափեր ունեցող մարմնից՝ արեգակից առաջ»:

Ամերիկացի անվանի գիտնական, երկրաբան **Ջոն Դաուսոնը (1820-1901)** շատ ճիգ ու ջանք է գործադրել գիտությունը Աստվածաշնչի հետ հաշտեցնելու, նույնքան էլ՝ երկրաբանական տվյալներն այս ուղղությամբ ժողովրդականացնելու համար: Նա այսպես է արտահայտվել աստվածաշնչական տիեզերածնության մասին. «Ով էլ երբ էլ փորձեր շարադրել տիեզերքի պատմությունը, այդ փորձն ավելի վսեմ ու արժեքավոր չէր կարող լինել, քան աշխարհի արարման սուրբգրային պատումը»:

Անվանի պրոֆեսոր բնագետ **Դրումոնդը (մահ. 1897)** երբեմն դիմում էր ընկերներին՝ իր հետ աղոթելու եւ իր համար Նորկտակարանյան որեւէ հատված բարձրաձայն ընթերցելու խնդրանքով: «Չէ՞ որ դա միակ գիրքն է,- ասում էր նա Նոր Կտակարանի մասին,- որին միշտ դիմում ես վերստին»:

Պրոֆեսոր **Թոմաս Հեքսլին (1825-1895)**՝ խոշորագույն բնագետ-դարվինիստներից մեկը, ուշագրավ տողեր ունի Ս. Գրքի վերաբերյալ: «Ուշադրություն դարձրեք պատմական այն մեծ փաստի վրա,- նկատում է անգլիացի գիտնականը,- որ երեք հարյուրամյակի ընթացքում այս Գիրքը (այսինքն՝ Աստվածաշունչը) սերտորեն առնչվել է այն ամենի հետ, ինչն Անգլիայի պատմության մեջ լավագույնի եւ ազնվագույնի համարում ունի: Ուրի՞շ ո՞ր գրքի ուսումնասիրության միջոցով կկարողանայինք այսքան մարդասիրաբար ներգործել երեխաների վրա եւ ստիպել նրանց զգալ, որ յուրաքանչյուրն արժանի է հավիտենական օրհնության կամ հավիտենական անեծքի՝ ըստ բարին գործելու եւ չարն ատելու իր գործադրած ջանքերի... Ես չեմ ասում, թե Ս. Գրքում արծարծված բարձրագույն իդեալն ինքնին բացառում է մյուսները կամ որեւէ այլ լրացումների կարիք չունի: (Հարկ է նշել, որ գիտնականի այս միտքը աստվածաբանական առումով ճիշտ չէ: Աստծո խոսքն ինքը ճշմարտությունն է, որը մարդկային սին իդեալներով լրացվելու կարիք բնավ չունի: Իսկ եթե Աստծո խոսքը չի բացասում մարդկային վարդապետությունները, ապա դա քրիստոնեական հանդուրժողականության հետեւանք է): Սակայն խորապես հավատում եմ, որ մարդկությունն այսօր անկարող է ապրել առանց Գրքի եւ թերեւս երբեք էլ չկարողանա»:

Անցյալ դարի վերջում Ֆրանսիայում վախճանվեց հանրահռչակ բնագետ, նշանավոր քիմիկոս եւ բնախոս **Լուի Պաստյորը (1822-1895)**: Նա շատ էր սիրում եւ մեծարում Աստվածաշունչը, մանավանդ Աստծո Նորկտակարանյան խոսքերը: Իր համբավի գագաթնակետում նա գրել է. «Երջանիկ է նա, ով ծառայում է ավետարանական առաքինությունների իդեալին: Ահա՛ մեծ խորհուրդների եւ սխրանքների աղբյուրը»:

Պաստյորի մասին պատմում են, թե մի անգամ նրա աշակերտներից մեկն իր հանճարեղ ուսուցչին հարցնում է, թե ինչպես նա՝ մեծ գիտնականը, մտքի գերլարված աշխատանքից եւ գիտական այնքան պրպտումներից հետո էլ դեռեւս հավատում է Ս. Գրքի վարդապետությանը: Պաստյորը հրաշալի պատասխան է տալիս. «Քանի որ մտածել եմ եւ ուսումնասիրել, այդ իսկ պատճառով մնացել եմ բրետոնացուն վայել հավատացյալ: Իսկ եթե առավել խորհեի ու զբաղվեի գիտություններով, ապա կդառնայի այնպիսի հավատացյալ, ինչպիսին բրետոնացի գեղջկուհին է լինում» (հայտնի է, որ բրետոնացիները հնուց ի վեր աչքի են ընկնում իրենց անսասան հավատով): Մահվան վերջին րոպեներին ֆրանսիացի գիտնականը, դողդոջուն ձեռքերով բռնելով պղնձե ոչ մեծ խաչը, հոգին ավանդում է աստվածային Հայտնության ճշմարտությունների հավատո հանգանակի խոստովանության խոսքերով:

Շարունակելի

Թարգմանությունը ռուսերենից՝
Գրիգոր ԴԱՐԲԻՆՅԱՆԻ
Ավետ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԻ

ՍՈՒՐԲ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՔՐԻՍՏՈՍ ՀԱՐՅԱՎ Ի ՄԵՌԵԼՈՑ. ՕՐՀՆՅԱԼ Է ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Հիսուսի թաղումից երկու օր անց՝ կիրակի առավոտյան՝ արեւածագին, Մարիամ Մագդաղենացին ու եւս երկու կին գնում են գերեզման, որտեղ, սովորույթի համաձայն, խունկով ու անուշահոտ յուղերով օծեն Տիրոջ մարմինը։ Երբ տեղ են հասնում, զարմանքով տեսնում են, որ գերեզմանաքարը վերցված է։ Շտապ մտնում են ներս, բայց այնտեղ Հիսուսի մարմինը չեն գտնում։ Այդ պահին երկնքից իջնում են Տիրոջ սպիտակազգեստ հրեշտակներն ու ասում. **«Ինչո՞ւ ողջին մեռելների մեջ եք փնտրում։ Այստեղ չէ, այլ հարյավ։ Հիշե՛ք՝ ինչպես խոսեց Նա ձեզ հետ, երբ Գալիլիայում էր։ Ասում էր, թե պետք է, որ մարդու Որդին մեղավոր մարդկանց ձեռքը մատնվի, խաչվի եւ երրորդ օրը հարություն առնի»** (Ղուկաս 24/5-7)։

Այսինքն՝ կատարվել էր Իր իսկ՝ Տիրոջ կանխասացությունը։ Հարություն առնելուց հետո Հիսուս Քրիստոսը նախ երեւում է յուղաբեր կանանց, հետո՝ Պետրոսին, այնուհետեւ՝ Էմմավուս գնացող երկու աշակերտներին, իսկ հետո՝ նաեւ Իր մյուս աշակերտներին, բացի Թովմասից։

Հիսուս Քրիստոսի հարության իրողությունն ընկալելու համար՝ ամենից առաջ անհրաժեշտ է մեծ ու անսասան հավատ։

Բոլոր նրանք, ում Տերն Իր հարությունից հետո երեւաց, իրենց հավատի շնորհիվ՝ դարձան այդ հրաշափառ փաստը հաստատող վկաներ։ Աշակերտներից միայն մեկը՝ Թովմասը, տարակուսեց՝ ասելով. «Մինչեւ չտեսնեմ Նրա ձեռքերի վրա մեխերի նշանը եւ մատներս չդնեմ մեխերի տեղը... չեմ հավատա»։ Ութ օր անց, երբ Հիսուսը երկրորդ անգամ է երեւում Իր աշակերտներին, այդ թվում՝ նաեւ Թովմասին, վերջինիս Իր ձեռքերը ցույց տալուց հետո ասում է. **«... Անհավատ մի՛ եղիր, այլ՝ հավատացյալ... Դու ինձ տեսար՝ հավատացիր. բայց երանի՜ նրանց, որոնք չեն տեսել եւ սակայն կհավատան»** (Հովհ. 20/27-29)։

Թեեւ Հիսուսի այս խոսքն ուղղված էր Թովմասին, սակայն այն չափազանց կարեւոր նշանակություն ունի բոլորիս համար։ Չէ՞ որ մեր թերահավատության ոչ այնքան ցանկալի պտուղը ճաշակողը մենք ինքներս ենք։ Հիշենք Հիսուսի ավանդած «Սերմնացանի առակը». քարքարոտ մասում ցանված սերմերը ծլարձակում են, քանի որ հող կար, սակայն ծիլերը չեն արմատավորվում, քանի որ բարիք աճեցնելու համար հողը պարարտ չէր, այլ՝ մակերեսային։ Թերահավատի սիրտն էլ նման է հողի բարակ շերտով պատված քարքարոտի։

Խորհենք մի պահ՝ կուզենայի՞նք արդյոք այդպիսին լինել ու թերահավատությամբ նմանվել Թովմասին։

Հավատի զորությամբ է, որ պիտի կարողանանք ընկալել նաեւ Տիրոջ հարության նշանակությունը մեզ համար։

«... Քաջալերվեցե՛ք, որովհետեւ ես հաղթեցի աշխարհին» (Հովհ. 16/33)։ Հիսուսը կանխավ այս ասաց Իր աշակերտներին։ Եվ Նրա մեծագույն հաղթանակը հարությունն է։ Իր հարությամբ Նա հաղթանակ տարավ մահվան հանդեպ, եւ Նրա իշխանությունը տարածվեց թե երկրի վրա ու թե երկնքում։ Նա եղավ մարդկային բնությանը նոր կյանք պարգեւողը։

«Ես ձեզ հետ եմ բոլոր օրերում՝ մինչեւ աշխարհի վախճանը» (Մատթ. 28/20)։ Հիսուս Քրիստոսը հարությունից հետո այս ասաց Իր հետեւորդներին։ Այսինքն՝ Նրա հոգեւոր ներկայությունն ամենուր է եւ հավերժ։

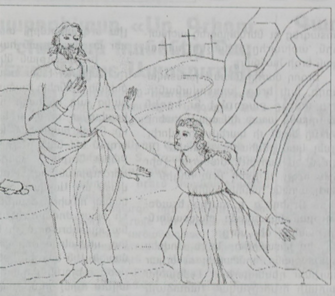

ԱՂՈԹՔ

Ո՜վ ամենազոր Տեր, ես թեեւ շատ փոքր եմ, շատ բան չեմ հասկանում, բայց ես նկատում եմ, որ երբ ամեն ինչ լավ է լինում, հայրիկս ու մայրիկս ուրախ են լինում։ Խնդրում եմ Քեզ, ո՜վ մեծ Աստված, որ տարվա բոլոր օրերին հայրիկս ու մայրիկս ուրախ լինեն։

Ո՜վ ամենակարող Աստված, ես Քեզ շա՜տ-շա՜տ եմ սիրում եւ խնդրում եմ, որ լսես իմ ցանկությունները. միշտ մեր կողքին լինես, միշտ օգնես բոլորիս։

Ես միշտ աղոթում եմ, որ աշխարհում լինի խաղաղություն, մարդիկ լինեն հաշտ ու համերաշխ։

Օգնիր ինձ, Տե՛ր ամենակարող, առաջնորդիր ու ուղղիր ինձ, խնդրում եմ։

Գայանե ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ
(8 տ.)
«Սրբոց Հռիփսիմյանց» կիրակնօրյա վարժարան

ԻՄ ԱՐԱՐԻՉ

Խաչված խաչին՝ դարձել ես խաչ,
Դարձել սիրտը իմ արեւի,
Հոգիս քեզնով խաչակնքված՝
Քեզ հետ պիտի հարատեւի։
Խաչված խաչին՝ դարձել ես խաչ,
Որ իմ հոգում լույսը թեւի։

ԱՐԱՐԻՉ

Ինչ որ ունեմ իմ մեջ ջինջ,
Քո ընծան է, Արարիչ,
Թեկուզ ժպիտ մի թովիչ՝
Քո ընծան է, Արարի՛չ։
Թե մութ անկյուն կա իմ մեջ՝
Մի՛ թող դառնա խավարիչ,
Թե մի լույս կա իմ մեջ ջինջ,
Այդ Դու ես, Դու, Արարի՛չ։

Վարսիկ ՎԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՂՈԹՔ

Աստված՝ արարող, բարեգութ, ներող,
Օրհնված Աջդ գլխներիս պահիր,
Հույս, հավատ լցրու մեզ,
պահպանիր չարից.
Բավ է խավարը իշխի մեր հոգում...

Եղրախիա ՏՈՆՈՅԱՆ

ԽՈՆԱՐՀՈՒԹՅՈՒՆ

«Նա, ով ինքն իրեն բարձրացնում է, պիտի խոնարհվի, եւ նա, ով ինքն իրեն խոնարհեցնում է, պիտի բարձրանա» (Ղուկ. 14/11)։ Հիսուս Քրիստոսն այսպես ամփոփեց խոնարհության կոչող հետեւյալ խոսքը. «Երբ մեկը քեզ հարսանիքի կամ հրավերքի կանչի, առաջին տեղը մի՛ նստիր, գուցե քեզնից ավելի պատվական մեկը նրա կողմից կանչված լինի։ Եվ քեզ ու նրան կանչողը գա ու քեզ ասի. «Սրան տեղ տո՛ւր»։ Եվ ապա սկսես ամոթով վերջին տեղը գրավել։ Այլ, երբ հրավիրվես, գնա բազմի՛ր վերջին տեղը, որպեսզի, երբ քեզ կանչողը գա եւ քեզ ասի. «Բարեկա՛մ, ավելի վե՛ր մոտեցիր», այն ժամանակ քո սեղանակիցների առաջ դու փառավորվես» (Ղուկ. 14/7-10)։

Ինքնամեծարումը դատապարտված է ամոթանքի ու նվաստացման, մինչդեռ քրիստոնեական խոնարհությամբ զգեստավորվածը զերծ է այդ դառը հասիկը ճաշակելուց։

Խոնարհության գովքն արված է Աստվածաշնչի գրեթե բոլոր գրքերում, եւ խոնարհ անձանց օրինակներն էլ բազմաթիվ են՝ սկսած հավատացյալների նախահայր Աբրահամից, սակայն խոնարհության մեծագույն օրինակը եղավ Ինքը՝ Հիսուս Քրիստոսը՝ երկրային Իր բովանդակ կյանքով։ Իսկ խաչելության նախօրեին Իր աշակերտների ոտքերը լվանալով՝ Նա հաստատեց աստվածային այն ճշմարտությունը, որ սաղմոսերգուն ձեւակերպել է այսպես. «Խոնարհ հոգին է պատարագն Աստծու» (Սաղմ. 50/19)։

Շրջելով մարդկանց մեջ՝ Հիսուս Քրիստոսը խոնարհաբար ծառայեց ամենքին, Աստծու արարածներից ոչ մեկին Իրենից ցածր չնկատեց եւ աստվածահաճո ոչ մի գործ Իր համար նվաստացուցիչ չհամարեց. պատարագվեց՝ Իր վրա վերցնելով ամբողջ մարդկության մեղքերը։

Հիսուս Քրիստոս Աստված՝ ծառա մարդկության։ Այս չէ՞ խոնարհության վեհությունը։ Մինչդեռ մարդ արարածը, որ առանց Աստծու ողորմածության ոչինչ է, որքան հաճախ, սնապարծությամբ կուրացած, ամենքից վեր է դասում իր անձը, հագուրդ տալիս հոգին ավերող կրքերին, մոլորություններին ու օտարանալով հեռանում Աստծուց։

Ի հակադրություն խոնարհության՝ ավերիչ մոլություն է դիտվում հպարտությունը։

Հպարտությունն է հակառակության ոգի ծնողը։

Հպարտությունն է ամեն տեսակ ամբարտավանությանը սնողն ու բարու ընթացքն արգելակողը։ Հետեւաբար, երբեք թույլ մի՛ տուր, որ այդ ունայն հակումը տեղ գտնի քո հոգում, այլ Հիսուս Քրիստոսի խոնարհությամբ զգեստավորված՝ ճանաչի՛ր ճշմարիտն ու հոգին զորացնող բարությամբ հաղթի՛ր մոլությանը եւ միշտ հիշի՛ր, որ «մաքուր սիրտն ու խոնարհ հոգին Աստված չի արհամարհում» (Սաղմ. 50/19)։

Էջի պատասխանատու՝ ԱՆՆԱ ԱԼՈՅԱՆ

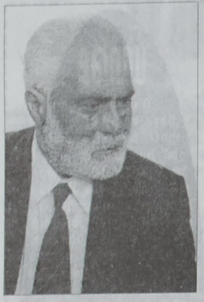

ՈՒԶՈ՞ՒՄ ԵՍ ՄԱՐԴՈՒՆ ՃԱՆԱՉԵԼ, ԼՍԻ՛Ր ՆՐԱ ԵՐԳԸ

Լրացավ Սբ. Էջմիածնի Մայր տաճարի, Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարանի եւ իր իսկ ստեղծած երիտասարդական «Նավասարդ» (վերջին 3 տարիներին գործում է Մայր Աթոռի Քրիստոնեական դաստիարակության եւ քարոզչության կենտրոնին կից) երգչախմբերի գեղարվեստական ղեկավար Ռուբեն Շարաբյանի ծննդյան 50-ամյակը: Այս առիթով ձեզ ենք ներկայացնում Վահե Մովսիսյանի հարցազրույցը նրա հետ:

- Մաեստրո՛, «Նավասարդ» երգչախումբը Ձեր երիտասարդությունն՛ է, Ձեր հասունությունը, ձեր «հոգեւոր» երեխան: Ինչպե՞ս ծնվեց այն:

- Արվեստի բնագավառում բարձունքների հասած մեր ժողովուրդը, սակայն, չի հասցրել մի կարեւոր բան սովորել՝ ստեղծածը արժեւորելու, գնահատելու, եկող սերունդներին մատուցելու ոչ պակաս դժվարին բնագավառում: 70-80 տարի շարունակ երաժշտության եւ նկարչության նման ազնվագույն արվեստները դպրոցական ծրագրերում համարվում էին երկրորդական առարկաներ, որոնք կարելի էր բաց թողնել կամ ժամավաճառության վերածել:

Դա երաժշտության՝ դպրոցական ծրագրերի անկատարության հետեւանք էր:

Երաժշտական ճաշակ ձեւավորելու համար դպրոցը մնացել էր չկայացած օջախ:

Կրթության ո՞ր օղակը պիտի մտահոգված լիներ մաքրելու երեխայի լսողությունը, ձեւավորելու երաժշտական ճաշակ, երեխան որտե՞ղ պիտի սովորեր տարբերել երաժշտությունն աղմուկից, ճանաչել հայկական լադը, մեղեդին եւ չշփոթել այն եւ գնահատել սեփականը:

Այս բազմաթիվ հարցերի պատասխանը գտնելու մտահոգությունից ծնվեց «Նավասարդ» երգչախումբը:

Հզոր հասկացություն է երգչախումբը: Դա ոչ թե երգող մարդկանց խումբ է, այլ միասնության ու ներդաշնակության մի հրաշալի դպրոց: Երգչախմբային երգեցողության հաջողությունը կախված է ոչ թե այն բանից, թե որքան ուժգին կարող ես երգել, այլ միմիայն այն ունակությունից, թե որքանով կարող ես լսել կողքինիդ եւ ձուլվել նրա հետ: Երգչախմբի այս ոսկե կանոնից կարող են սովորել այսօրվա քաղաքական վերնախավի շատ դեմքեր, որոնք որոշում են ժողովրդի բախտը եւ ճակատագիրը:

Կոմիտաս եւ Մոցարտ, Եկմալյան եւ Բախ, Շուբերտ եւ Պուլենկ են կատարում «նավասարդցիները», իսկ դա արդեն իսկաmես հաղթանակ է:

-Երգչախումբ ընդունվել ցանկացողներից ինչպե՞ս եք կատարում ընտրություն:

-Ավելի երիտասարդ տարիքում լսում էի ձայնը, իսկ հետո փորձը ցույց տվեց, որ երգող կամ երգել ցանկացող մարդուն կարելի է տարբերել նաեւ հայացքից, խառնվածքից եւ աչքերից: Երգելը հոգեվիճակ է, եւ լոկ նոտաներ իմանալն այս հարցում առաջնայինը չէ: Չէ՞ որ մեր ժողովուրդը հրաշալի երգեր է ստեղծել եւ երգել՝ առանց նոտաներ իմանալու. օրորոցում մանկանը քնեցնող մայրը, ճավար ծեծող նանը, ցորենը քամուն տվող գեղջկուհին, սարի հովիվը, շինականը, ռազմիկը նոտաներ գիտեի՞ն:

Երբ Կոմիտասը հողի ակոսից, ճավարի սանդից, աղբյուրի ակունքից հանեց հայկական մեղեդիները, նոտագրեց եւ ներկայացրեց աշխարհին, աշխարհը ճանաչեց հայկական երգի հանճարը:

Երգող մարդը նման է խոստովանողի, իսկ երգը՝ խոստովանանքի, երբ մարդը բացում է իր հոգին մարդկանց առաջ: Եվ այդ վստահությունը երբեք չի կարելի վիրավորել՝ չլսել կամ ընդհատել երգողին: Ուզո՞ւմ ես մարդուն ճանաչել, լսիր նրա երգը, այնտեղ նրա հոգին է՝ մերկ, առանց հանդերձանքի:

- Որտեղի՞ց է գալիս երաժշտության նկատմամբ պաշտամունքի հասնող ձեր սերը:

-Իմ ընտանիքից: Հայրս՝ Մովսես Շարաբյանը, հիմնադրել եւ երկար տարիներ ղեկավարել է Էջմիածին քաղաքի ուսուցչական քառաձայն երգչախումբը, նա հրաշալի երգում է, նվագում տարբեր գործիքներ: Հայրս մուսալեռցի է: Երբ ես փոքր էի, եւ դեռ ողջ էր պապս, մեր տանը հաճախ հավաքվում էին իր երկրակիցները: Հավաքվելիս շատ հաճախ էին նրանք երգում: Մեկը լռում էր, շարունակում էր մյուսը, մեկի կատակ-երգին պատասխանում էր երկրորդը, կրկներգին միանում էին բոլորը: Երգին հաջորդում էր պարը: Ով տեսել է մուսալեռցիների պարը, նա կարող է հաստատել, որ պարարվեստն ստեղծ-

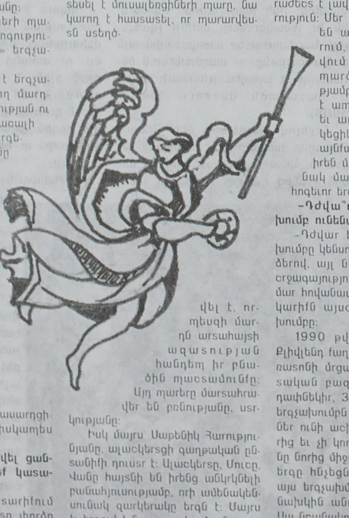

վել է, որպեսզի մարդն արտահայտի ազատության հանդեպ իր բնածին պաշտամունքը: Այդ պարերը մարտահրավեր են բռնությանը, ստրկությանը:

Իսկ մայրս՝ Սաթենիկ Հարությունյանը, ալաշկերտցի գաղթական ընտանիքի դուստր է: Ալաշկերտը, Մուշը, Վանը հայտնի են իրենց անկրկնելի բանահյուսությամբ, որի ամենակենսունակ զարկերակը երգն է: Մայրս էլ երգում է նուրբ, ցածրաձայն, թույլ վիբրացիայով, եւ կարծես՝ մեղեդին դառնում է ժանյակավոր:

Այդուամենայնիվ, երաժշտության նկատմամբ ժառանգաբար անցած սերն այդպես էլ անպտուղ կմնար, եթե չունենայի Նուբար Սնգրյանի եւ Հովհաննես Չեքիջյանի նման ուսուցիչներ: Պետք է խոստովանեմ, որ շատ բան տվեց ինձ Հայաստանի պետական ակադեմիական երգչախմբում իմ տասը տարվա աշխատանքը՝ որպես երգիչ: Ես նաեւ հնարավորություն ստացա ծանոթանալու համաշխարհային երաժշտական գոհարներին:

- Ի՞նչ է երիտասարդներին տալիս երգչախումբը, արդյո՞ք միայն սեր երաժշտության հանդեպ:

- Երաժշտության նկատմամբ սերը հավասար է կատարյալի, աստվածայինի հանդեպ տածած սիրուն: Առանց այդ հավատի՝ հնարավոր չէ հասկանալ ու սիրել երաժշտությունը: Բացի հայկական երգերից՝ մենք երգում ենք նաեւ Վերդիի, Մոցարտի, Բախի, Շուբերտի, Հենդելի ստեղծագործություններից, եւ այդ նույն հավատն առ Աստված օգնում է հասկանալ ու սիրել օտարներին: Ով չգիտի օտար ժողովուրդների արվեստը, նա պատկերացում չի կարող ունենալ սեփական ժողովրդի արվեստի մասին: Այն կարծիքը, թե հոգեւոր երաժշտությունն սպառել է իրեն եւ այլեւս ոչինչ չունի տալու այսօրվա 18-20 տարեկանին, ճիշտ չէ: Բոլոր ժամանակներում էլ՝ այսօր նույնպես, հոգեւոր երաժշտությունն օգնում է մարդուն բարձրանալ, անվերջ բարձրանալ հոգեւորի ոլորտները, կատարելագործվել եւ հավատալ բարու հաղթանակին: Հոգեւոր երաժշտությունը լավատեսության անսպառ ակունք է, խաղաղության ու սիրո մեծ սիմֆոնիա: Իսկ այսօրվա երիտասարդին թթվածնի պես անհրաժեշտ է լավատեսություն, սեր, բարություն: Մեր երեխաները մեծանում են անողոք ժամանակներում, երբ աշխարհը պտտվում է մարդկային սնապարծությամբ եւ չարությամբ: Որքան առաջընթաց է ապրում մարդկությունը, եւ ապահովված ու բարեկեցիկ է դառնում կյանքը, այնքան միայնակ է զգում իրեն մարդը: Ահա այդ միայնակ մարդու համար է հենց հոգեւոր երաժշտությունը:

-Դժվա՞ր է այսօր երգչախումբ ունենալը եւ ղեկավարելը:

-Դժվար է, որովհետեւ երգչախումբը կենսունակ է ոչ միայն փորձերով, այլ նաեւ համերգներով եւ շրջագայություններով, իսկ դրա համար հովանավորներ են պետք, որոնց կարիքն այսօր շատ ունի երգչախումբը:

1990 թվականին Անգլիայի Քլիվլենդ քաղաքի միջազգային փառատոնի մրցանակակիր, հանրապետական բազմաթիվ մրցույթների դափնեկիր, 30-ամյա «Նավասարդ» երգչախումբն այսօր էլ շատ հրավերներ ունի աշխարհի տարբեր երկրներից եւ չի կորցնում լավատեսությունը նորից միջազգային բեմերից հայ երգը հնչեցնելու հանդեպ: Այսօր այս երգչախմբում երգում են նաեւ նախկին անդամների երեխաները: Սա նշանակում է, որ ավանդույթներ են ձեւավորվել, վստահություն, սեր կա երգչախմբի նկատմամբ: Վստահ եմ, որ նման երիտասարդներ ունեցող ժողովուրդը բռնել է հավերժության լույսին ընդառաջ գնացող ճանապարհը:

ՄԵՐ ՍՐՏԻ ԽՈՍՔԸ

Նորից մարդաշատ էր Երեւանի Ռ. Միրոյանի անվան թիվ 77 միջն. դպրոցի դահլիճը: Կրկին հոգեւոր միջոցառում էր. այս անգամ՝ հոգեւոր վիկտորինա, որին մասնակցում էին դպրոցի Vբ եւ Vդ դասարանի աշակերտները: Միջոցառումը կազմակերպված էր բարձր մակարդակով: Երկու դասարաններն էլ շատ ակտիվ էին: Ինտելեկտուալ խաղին շատ ակտիվ էին մասնակցում նաեւ դահլիճում գտնվողները: Մինչ ժյուրին արդյունքները կամփոփեր, տարբեր դասարանների աշակերտները հանդես եկան իրենց առանձնակի շնորհներով: VIIIգ դասարանի աշակերտուհի Աննան խոսեց պահքի մասին, մանրամասնեց Մեծ պահքի կարեւորությունն ու անհրաժեշտությունն ամեն մի քրիստոնյայի կյանքում: IVբ դասարանի աշակերտուհի Սյուզաննան հիացրեց բոլորիս իր հեզաճկուն հայկական պարով: Իսկ առաջին դասարանցիներ Արմանն ու Աննան հանդես եկան իրենց թոթովախոս բանաստեղծություններով, որոնք ե՛ւ ուրախություն, ե՛ւ հուզմունք առաջացրին ներկաներիս սրտերում: Պետք է խոստովանել, որ նման միջոցառումները հագեցնում են մեր հոգու քաղցն ու ծարավը: Այսօր մենք շատ բան ունենք մեր երեխաներից սովորելու: Նրանցից ենք տեղեկանում մեր՝ Հայ Առաքելական եկեղեցու որեւէ տոնի կամ ծիսակատարության մասին: Այսօր դպրոցում մեր երեխաներին հնարավորություն է տրված ձեռք բերելու հոգեւոր գիտելիքներ, զանազանելու չարն ու բարին, որի համար էլ անկեղծ ու խորին շնորհակալություն ենք հայտնում դպրոցի տնօրեն տիկին Լյուդմիլա Մնացականյանին, ով միշտ սատար է կանգնում կրոնի ուսուցչուհուն: Առիթից օգտվելով՝ շնորհակալություն ենք ուզում ասել մեր սիրելի ուսուցչուհուն՝ տիկին Ծաղկանուշ Բաղդասարյանին, թեեւ նա ամենեւին չի ակնկալում գովեստի խոսքեր ստանալ: Ավելին. նա մեզ սովորեցրել է, որ մարդն ինքն իրենից ոչինչ չի կարող անել, որ դա միմիայն Աստծո փառքն է: Նրանից ենք լսել նման շատ արտահայտություններ, որոնք սկզբում, անկեղծորեն ասած, տարօրինակ էին թվում մեզ: Սակայն շփվելով նրա հետ՝ աստիճանաբար զգացինք, որ այդ ջերմ մարդու հոգով դաստիարակվում են ոչ միայն մեր երեխաները, այլեւ մենք:

Աշխատասիրություն, անմիջականություն, հեզություն, խոնարհություն եւ որ ամենակարեւորն է՝ անսահման սեր,- սրանք սերմեր են, որ մեր երեխաների հոգում, անձնական օրինակով, նետվում են լիաբուռն: Մենք անչափ ուրախ ենք, որ նրա շնորհիվ գտել ենք եւ մեր առաջին քայլերն ենք անում դեպի Աստված տանող ճանապարհը:

Անգնահատելի է հոգեւոր դաստիարակի դերը հատկապես անչափահաս երեխայի կյանքում: Մենք համոզված ենք, որ վաղ մանկուց է պետք սնվել Ավետարանի խոսքով, գիտակցել նրա արժեքը:

Մեր սրտի ցանկությունն է, որ սեպտեմբերի մեկից Հայաստանի բոլոր դպրոցներում ուսուցանվի մեր եկեղեցու եւ կրոնի պատմությունը, որպեսզի ոչ մի մարդ, առավել եւս հայ քրիստոնյա, չմոլորվի մոլորեցնողներից եւ իր քայլերն ուղղի միայն դեպի Մայր Եկեղեցի, որովհետեւ հենց այդտեղ է գտնում յուրաքանչյուր ոք դեպի երկինք տանող արքայության ճշմարիտ բանալին:

Աննա ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
Ալվարդ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ
Անահիտ ՄԱՐՈՒՔՅԱՆ
Աննա ՂԱՐԻԲՅԱՆ
Երեւանի թիվ 77 դպրոցի ծնողներ

ՍԻՐԵ՛ՆՔ ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Ականջ մի՛ տար անոնց, որ կը ջանան խարբալել բարի հաւատքդ՝ ծաղրելով ինչ որ չի պառկիր իրենց խելքին եւ մոլորեցնելով միամտութիւնդ: Անոնք խօսքի վաճառականներ են՝ առաքելական բացատրութեամբ: Դուն հաւատարի՛մ եղիր Մայրենի եկեղեցւոյդ, ցո՛յց տուր կեանքովդ, որ դուն նուազ քրիստոնեայ չես քան անոնք, որ նոր «աւետարան» կը քարոզեն քեզի:

Այսպէս՝ սիրած կ'ըլլաս եկեղեցիդ:

Հայու համար Մա՛յր է իր եկեղեցին: Արդ՝ զաւակներուն պարտքն է սիրել իրենց Մայրը, երախտագէտ ըլլալ Անոր իր մայրական խնամքներուն համար: Եւ զաւակներ ո՛չ միայն սիրելու են իրենց մայրը, այլ նաեւ զիրար, որովհետեւ այդ միացեալ սիրոյ մէջ է Զօրութիւնը, աշխատանքներու արդիւնաւորումը, հաւատքի եւ աղօթքի ճշմարտութիւնն ու արտայայտութիւնը, ազգային գոյութեան պահպանումը, գործակցութեան ստոյգ հրաշքը, կատարեալ կեանքի մեծութիւնը, ժողովուրդի մը ապրելու իրաւունքին ապացոյցը եւ փաստը:

Այսպէս մտածելով եւ գործելով սիրած կ'ըլլաս եկեղեցիդ:

Սիրե՛նք ուրեմն մեր եկեղեցին:

Շահէ արք. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Կրոնական, մշակութային, լրատվական երկշաբաթաթերթ
Հիմնադիր՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին
Հրատարակիչ՝ Ս. Էջմիածնի Քրիստոնեական դաստիարակության եւ քարոզչության կենտրոն
Գլխավոր խմբագիր՝ Աստղիկ Ստամբուլցյան
Գրանցման վկայական՝ 624
Խմբագրության հասցեն՝ ք. Վաղարշապատ, ՔԴՔԿ
Հեռախոս՝ (0+31) 56780, 54510
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի տպարան
Ստոր. է տպագր. 4. 4. 2002 թ.
Տպաքանակը՝ 2500 Գինը՝ 50 դրամ: